



UiT

THE ARCTIC  
UNIVERSITY  
OF NORWAY

Helsevitenskapelige fakultet, RKBU Nord

# Fra bekymring til melding – barnehageansattes meldetilbøyelighet

**Lise Mari Larsen**

*Masteroppgave i barnevern (50 studiepoeng) - juni 2015*

*Veileder: Robert Myrvang*





## Forord

Nå er tiden inne for å levere fra meg mitt arbeid, men først ønsker jeg å takke en rekke personer som har bistått meg i prosessen.

Jeg ønsker å rette en stor takk til de åtte informantene som stilte til intervju. Dere har gjort det mulig for meg å gjennomføre denne undersøkelsen. Takk for at dere ga meg innsyn i deres tanker om hva som kan påvirke barnehageansattes meldetilbøyelighet.

Videre ønsker jeg å takke min veileder førsteamanuensis Robert Myrvang ved institutt for barnevern og sosialt arbeid, UiT Finnmarksfakultetet. Du har gitt meg god veiledning gjennom hele prosessen. Du har svart på alle mine kaotiske henvendelser i et imponerende tempo. Det har vært en stor trygghet for meg å ha deg som veileder, takk for dine gode innspill!

Jeg vil også takke mine to prøveinformanter Karine Hæggernæs og Caroline Ingebrigtsen, dere kom med svært hjelpsomme tilbakemeldinger i utviklingen av undersøkelsens intervjuguide. Videre ønsker jeg å takke Lone Bjørkmann og Kine Haugli. Lone bidro stort med hjelp til det engelske sammendraget. Kine leste oppgaven, og rettet skrivefeil. Takk skal dere ha!

Sist men ikke minst vil jeg takke Tom-Sverre som har vist stor tålmodighet underveis i arbeidet med masterprosjektet. Takk for din hjelp og støtte!

Alta, mai 2015

Lise Mari Larsen

## Sammendrag

Denne undersøkelsen handler om bekymringsmeldinger fra barnehager til barnevernstjenesten. Statistisk sentralbyrå presenterer barnehagenes andel av bekymringsmeldinger til barnevernstjenesten med det en kan oppfatte som svært lave tall. I 2013 var det politi, barnevernstjenesten selv, og skolen som stod for den største andelen av bekymringsmeldinger til barnevernstjenesten. Barnehagene stod for 5 % av meldingene (Statistisk sentralbyrå, 2014). Ved utgangen av 2014 var 90 % av barn mellom 1-5 år i barnehage (Statistisk sentralbyrå, 2015). Barnehagene står i en unik posisjon til å observere barn, og en kan dermed anta at antall meldinger fra barnehager kunne vært høyere. Med bakgrunn i dette prosjektets tema har jeg utarbeidet følgende problemstilling: «Bekymringsmeldinger til barnevernstjenesten: Hvilke forhold påvirker barnehageansattes meldetilbøyelighet?».

For å undersøke dette tema nærmere, ble kvalitativ metode benyttet. For innhenting av datamaterialet falt valget på semistrukturert intervju. Utvalget bestod av åtte informanter. Fire av dem arbeidet i barnehage, og fire i barnevernstjenesten. Informantene hadde varierte stillingstyper både i barnehage og barnevern.

Gjennomføringen av denne undersøkelsen har bidratt til flere svar. Resultatene viser at det er flere forhold som påvirker barnehageansattes meldetilbøyelighet. Disse har jeg valgt å kalle:

- Det tverrfaglige samarbeidet mellom barnevernstjenesten og barnehagene
- Lovverket: opplysningsplikten
- Barnehageansattes frykt for å skade foreldresamarbeidet
- Barnehagens rutiner ved bekymring for barn
- Barnehageansattes kompetanse: teoretisk kunnskap, yrkesspesifikke ferdigheter og personlig kompetanse
- Foreldres frykt for barnevernstjenesten
- Barnehagestyrers mulighet for påvirkning

**Stikkord:** Barnehage, Barnevernstjenesten, Bekymringsmelding, Meldetilbøyelighet, Opplysningsplikt.

# Abstract

This study is about expressions of concern made to the child welfare services by preschool administrations. According to Statistisk Sentralbyrå, the total share of expressions of concern obtained directly from the preschools has been considerably low. The largest share of expressions of concern reported to the child welfare services in 2013 came from the police force, educational institutions and the child welfare services themselves. Out of the total number of reports that were made, only 5% came from the preschools (Statistisk sentralbyrå, 2014). By the end of 2014, 90% of children between ages 1-5 years were situated in preschools (Statistisk sentralbyrå, 2015). As the preschool institutions have a unique opportunity to observe the children placed in their care, one could assume the number of concerns reported from these institutions to be higher than it is today. My thesis assembled from this project's theme is as follows: "Expressions of concern made to the child welfare services: Which conditions affect the preschool employees' inclination to express concern?"

To further investigate this theme, qualitative methods were applied. Semi-structured interviews were chosen to collect data, with a selection of eight informants from the field. Four of the informants were working as preschool educators, while four informants were chosen from the child welfare services. The informants had varied positions within their selected fields at the time of the interviews.

The completion of this study has contributed to several important answers. The results show there are several conditions affecting the preschool employees' inclination to express concern.

I have chosen to refer to these as:

- The interdisciplinary cooperation between the child welfare services and the preschool.
- Legal legislation: The obligation of contributing information.
- The preschool employees' fret of damaging their relationship with the children's parents.
- The preschool's routine when expressions of concern for children occur.
- The preschool employees' level of competence: theoretical knowledge, profession specific expertise and personal capabilities.
- Parents' fear of the child welfare services.
- The preschool manager's capability of influence in such matters.

**Key words:** Preschool, Child welfare services, Expression of concern, Inclination to express concern, Obligation of contributing information.

# Innholdsfortegnelse

<b>Kapittel 1. Innledning</b> .....	<b>1</b>
1.1 Presentasjon av masteroppgavens tema .....	1
1.2 Bakgrunn for valg av tema.....	1
1.3 Om opplysningsplikten .....	3
1.4 Undersøkelsens problemstilling .....	3
1.5 Avgrensning .....	3
1.6 Oppgavens oppbygging.....	5
<b>Kapittel 2. Teori og tidligere forskning</b> .....	<b>6</b>
2.1 Bekymring og bekymringsmelding: hva er det? .....	6
2.2 Barnevern og barnehage: formål og viktige prinsipper .....	6
2.3 Tverrfaglig samarbeid mellom barnevernstjenesten og barnehagene.....	7
2.3.1 Suksesskriterier og hindringer i tverrfaglig samarbeid .....	8
2.4 Lovverket: Opplysningsplikten .....	10
2.5 Frykt for å skade samarbeidsforholdet til foreldre.....	10
2.6 Barnehagens rutiner ved bekymring for barn.....	10
2.7 Kompetanse.....	11
2.7.1 Barnehageansattes kompetanse i bekymringssituasjoner.....	12
2.8 Strategier for å dempe ubehag i bekymringssituasjoner .....	12
2.9 Barnehagestyrers rolle: betydningen av ledelse og samarbeid.....	14
<b>Kapittel 3. Metode</b> .....	<b>15</b>
3.1 Metodisk tilnærming .....	15
3.2 Utvalg.....	15
3.2.1 Utvalgsprosedyre.....	16
3.2.2 Informantene .....	16
3.3 Datainnsamlingsfasen .....	17
3.3.1 Tillatelse til å gjennomføre intervju .....	17
3.3.2 Utvikling av intervjuguide.....	18
3.3.3 Prøveintervju .....	19
3.3.4 Gjennomføring av intervjuene .....	20
3.4 Håndtering av data og analyse.....	22
3.4.1 Transkribering.....	22

3.4.2 Kategorisering og analyse av data.....	23
3.5 Metodiske kvalitetskrav.....	23
3.5.1 Pålitelighet .....	24
3.5.2 Gyldighet .....	25
3.5.3 Generaliserbarhet .....	25
3.6 Etiske vurderinger .....	26
3.7 Presentasjon av data.....	27
<b>Kapittel 4. Presentasjon av empiri og drøfting .....</b>	<b>29</b>
4.1 Det tverrfaglige samarbeidet mellom barneverntjenesten og barnehagene .....	29
4.2 Lovverket: opplysningsplikten .....	34
4.3 Barnehageansattes frykt for å skade foreldresamarbeidet .....	36
4.4 Barnehagens rutiner ved bekymring for barn.....	40
4.5 Barnehageansattes kompetanse .....	43
4.5.1 Teoretisk kunnskap.....	43
4.5.2 Yrkesspesifikke ferdigheter .....	46
4.5.3 Personlig kompetanse .....	49
4.6 Foreldres frykt for barnevernstjenesten .....	52
4.7 Barnehagestyrers mulighet for påvirkning.....	54
<b>Kapittel 5. Konklusjon og avsluttende merknader .....</b>	<b>58</b>
5.1 Oppsummering av undersøkelsens resultater .....	58
5.2 Avsluttende drøfting.....	58
<b>Litteraturliste.....</b>	<b>60</b>
<b>Vedlegg 1. Informasjonsskriv .....</b>	<b>66</b>
<b>Vedlegg 2. Intervjuguide .....</b>	<b>70</b>
<b>Vedlegg 3. Dokumentasjon fra NSD .....</b>	<b>74</b>

# Kapittel 1. Innledning

## 1.1 Presentasjon av masteroppgavens tema

Denne masteroppgaven handler om bekymringsmeldinger fra barnehager til barnevernstjenesten. I henhold til dette tema har jeg undersøkt hvilke forhold som kan påvirke barnehageansattes tilbøyelighet til å levere bekymringsmeldinger.

Jeg ønsket altså å undersøke hva som fører til at levering av bekymringsmeldinger oppleves utfordrende for ansatte i barnehager. Samtidig har jeg også vært opptatt av å undersøke hvilke forhold som kan bidra til at slike situasjoner oppleves enklere.

## 1.2 Bakgrunn for valg av tema

Statistisk sentralbyrå presenterer barnehagenes andel av bekymringsmeldinger til barnevernstjenesten med det en kan oppfatte som svært lave tall. I 2013 var det politi, barnevernstjenesten selv, og skolen som stod for den største andelen av bekymringsmeldinger til barnevernstjenesten. Barnehagene stod for 5 % av meldingene (Statistisk sentralbyrå, 2014). Ved utgangen av 2014 var 90 % av barn mellom 1-5 år i barnehage (Statistisk sentralbyrå, 2015). Barnehagene står dermed i en sentral posisjon til å observere barn og deres livs- og omsorgssituasjon (Bunkholdt og Sandbæk, 2009:168). Barnehagepersonalet møter både barna og deres foreldre daglig, og står dermed i en helt unik posisjon sammenlignet med andre som arbeider med barn (Nilsen, 2013:144). En kan med bakgrunn i dette anta at antall meldinger fra barnehager kunne vært høyere enn de er i dag.

Det er allikevel ikke tallene i seg selv som er urovekkende. Det er eventuelle konsekvenser av dette som er min bakgrunn for valg av dette tema. Disse tallene representerer et problem som har konsekvenser både for enkeltindivider og for samfunnet generelt. For de barna som vekker bekymring, men som ingen melder fra om, kan konsekvensene være fatale. Det er godt dokumentert at langtidskonsekvensene av omsorgssvikt ofte er varige inn i voksen alder (Killén, 2009:58).

På samfunnsnivå kan det tenkes at barn som ikke får hjelp i tidlig barndom vil trenge det senere i livet. Et ekspertutvalg nedsatt i forbindelse med arbeidet med NOU 2012:5 peker på at en påkjenning sjelden kommer alene, barn som utsettes for omsorgssvikt har en forhøyet

risiko for å oppleve andre negative påkjenninger (NOU 2012:5, 2012:19). Dette kan bety at hjelpeapparatet får erfare konsekvensene av at barn som utsettes for omsorgssvikt ikke får den hjelpen de trenger, når de trenger den. Barnevernstjenesten kan sjelden komme i posisjon til å utføre sine oppgaver ovenfor risikoutsatte barn om ikke disse barna blir meldt fra om (Bratterud og Emilsen, 2013:34).

Bekymringsmeldinger fra barnehage, skole og hjelpeapparatet for øvrig er et dagsaktuelt tema. Dekningen av dette emnet har vist seg hyppig i media. I Aftenposten ble det rettet oppmerksomhet mot at vi må våkne, og tørre å se de barna som har det vondt. Journalisten i artikkelen viser til brutale eksempler på omsorgssvikt mot barn, og påpeker at det er mange som har sviktet disse barna: noen visste, men forble tause (Hanssen, 2014). Videre viser han til meldeplikten alle har, og til meldeplikten vi har i kraft at vi er ansatt i barnehage, skole eller helsevesenet. Avslutningsvis påpekes det at det ofte registreres svikt i meldeplikten, men at konsekvensene av dette ofte ikke er mer enn kritikk fra tilsynsorganene (Hanssen, 2014).

I kommentaren «Slår du barnet ditt da?» (Dahl, 2014) vises det til at foreldre må tåle at fagpersoner stiller spørsmål ved om barna deres har det slik de burde ha det. At fagfolk som helsesøstre, lærere, barnehagepersonell eller barnevernspedagoger stiller spørsmål ved barns omsorgssituasjon er deres mandat, og anses som en svært viktig oppgave. Dahl avslutter kommentaren sin med en oppfordring om at vi må tåle å bli mistenkeliggjort, og vi må tørre å melde fra (Dahl, 2014).

Flere kommenterer også hvordan barnehageansatte kunne meldt fra oftere. Det har også vært hevdet at dagens praksis resulterer i at varslere står alene i etterkant av levert bekymringsmelding. Dette anses som et av forholdene som påvirker barnehageansattes tilbøyelighet for å melde fra. Det vises så til at et offentlig tilbud om veiledning og oppfølging mulig ville ført til at meldeprosessen opplevdes enklere for barnehageansatte (Bromark, 2014). Dette er kun et fåtall av de artikler og kommentarer som har fått sin plass i media på kort tid. Det kan tolkes som at bekymringsmeldinger både fra skole, barnehage, og andre som arbeider med barn er et svært dagsaktuelt tema i vårt samfunn.



### **1.3 Om opplysningsplikten**

Ansatte i barnehager har opplysningsplikt til barnevernstjenesten. Barnehageansatte forholder seg til barnehageloven, hvor opplysningsplikten stadfestes i § 22:

#### ***§ 22. Opplysningsplikt til barneverntjenesten***

Barnehagepersonalet skal i sitt arbeid være oppmerksom på forhold som kan føre til tiltak fra barneverntjenestens side.

Uten hinder av taushetsplikt skal barnehagepersonalet av eget tiltak gi opplysninger til barneverntjenesten, når det er grunn til å tro at et barn blir mishandlet i hjemmet eller det foreligger andre former for alvorlig omsorgssvikt, jf. lov om barneverntjenester § 4-10, § 4-11, § 4-12, eller når et barn har vist vedvarende alvorlige adferdsvansker, jf. samme lov § 4-24. Også etter pålegg fra de organer som er ansvarlige for gjennomføringen av lov om barneverntjenester, plikter barnehagepersonalet å gi slike opplysninger. Opplysninger skal normalt gis av styrer. (Barnehageloven, 2005, § 22).

Barnehageansatte som er bekymret for et barns omsorgssituasjon forpliktes av de juridiske rammene som eksisterer om opplysningsplikt til barnevernstjenesten. Dermed er det viktig at ansatte i barnehagen har kjennskap til hvilke plikter og ansvar bekymring for barn utløser (Bratterud og Emilsen, 2013:33).

### **1.4 Undersøkelsens problemstilling**

Med bakgrunn i dette prosjektets tema har jeg utarbeidet følgende problemstilling:

***«Bekymringsmeldinger til barnevernstjenesten: Hvilke forhold påvirker barnehageansattes meldetilbøyelighet?».***

Problemstillingen er laget i tråd med hva Thagaard anbefaler om utforming av problemstillinger. Hun anbefaler å avgrense sin problemstilling i henhold til de rammer en har for prosjektet, men en må allikevel ha en problemstilling som er åpen nok til at en kan utforske temaer som dukker opp underveis (Thagaard, 2009:51). Det handler dermed om å lage en problemstilling som kan bidra til god struktur, og helhetlig granskning av temaet som undersøkes.

### **1.5 Avgrensning**

Avgrensningen av tema i denne masteroppgaven er gjort på flere måter. I planleggingsfasen av dette prosjektet var jeg innstilt på å undersøke hvilke forhold som kunne påvirke meldetilbøyelighet hos ansatte både i barnehage og skole. Jeg gikk bort fra denne ideen og

valgte heller å rette fokus mot barnehagene. Dette fordi barnehagenes andel bekymringsmeldinger til barnevernet har vært lave over en lengre periode, mens skolenes andel bekymringsmeldinger har vært noe høyere (Statistisk sentralbyrå, 2009, 2014). Allikevel kan en ikke avvise at det fortsatt er utfordrende for ansatte i skolene å levere bekymringsmeldinger til barnevernstjenesten. Av andre avgrensninger som er tatt, angår disse tematiske perspektiver. Under har jeg kort redegjort for fire hovedtemaer som er valgt, og gitt en kort begrunnelse for hvorfor jeg anser disse som aktuelle i denne undersøkelsen.

*Tema 1: Samarbeid mellom barnehagene og barnevernstjenesten:* Fokuset er her satt på hvordan samarbeid mellom barnehagene og barnevernstjenesten påvirker barnehageansattes tilbøyelighet for å melde fra om bekymring. Med dette mener jeg forhold som samarbeidsrutiner, kommunikasjon, informasjonsflyt, og tillit mellom partene o.l. Dette er fokusert på fordi jeg anser situasjoner rundt levering av bekymringsmelding fra barnehage til barnevernstjeneste som en form for samarbeid. I samarbeid mellom ulike instanser viser litteraturen til at flere relasjonelle forhold påvirker hvor fungerende resultatet blir (Erdal og Glavin, 2013). Dermed anser jeg dette fokuset som aktuelt i denne undersøkelsen.

*Tema 2: Tolkning av lovverk – opplysningsplikt:* At barnehageansatte skal levere bekymringsmelding til barnevernet ved bekymring for barn er lovregulert både i barnevernloven (1992) og barnehageloven (2005). Begrepet «alvorlig» benyttes flere ganger i lovteksten som regulerer opplysningsplikten til barnevernstjenesten. Dette kan muligens skape usikkerhet om hva som egentlig skal defineres som alvorlig. Tidligere undersøkelser peker da også på at barnehageansatte er usikre på når opplysningsplikten inntreffer (Eriksen 2009, Godal 2011). Dette aktualiserer hvorvidt lovtekstens ordlyd og fremstilling kan bidra til usikkerhet, og om det kan påvirke terskelen for å melde fra?

*Tema 3: Kompetanse:* Kompetanse er et forhold som er relevant i forhold til hvordan det påvirker terskelen for å melde fra. Et sentralt spørsmål er om ansatte i barnehager behøver økt kompetanse og – i så fall, om hva?

*Tema 4: Foreldrenes rolle når det oppstår bekymring hos barnehagepersonellet:* Med tanke på at barnehageansatte i sitt daglige arbeid også forholder seg til barnas foreldre, fremstår dette som relevant å rette blikket mot. Hvordan påvirkes terskelen for å melde fra med tanke på at barnehageansatte også må forholde seg til foreldre før og etter levert bekymringsmelding? Hvordan oppleves dette for de som står i en bekymringssituasjon ovenfor barn?

## **1.6 Oppgavens oppbygging**

Oppgaven er delt inn i fem kapitler. Jeg har strukturert oppgaven i tråd med Halvorsens oppsett på hva en rapport skal inneholde, og hvordan stoffet kan disponeres (2002:151). I dette første kapitlet har jeg presentert oppgavens tema og begrunnet valg som er tatt. I kapittel to presenterer jeg teori som kan belyse undersøkelsens problemstilling. Kapittel tre presenterer hvordan denne undersøkelsen er gjennomført, og tar for seg prosessen fra rekruttering av informanter til hvordan jeg presenterer mitt datamateriale. I kapittel fire presenteres undersøkelsens empiri. Her vil jeg også drøfte de ulike resultatene. Oppgaven avsluttes i kapittel fem der jeg trekker konklusjoner og gir noen avsluttende kommentarer om tema.

## Kapittel 2. Teori og tidligere forskning

### 2.1 Bekymring og bekymringsmelding: hva er det?

«Å bekymre seg betyr å engste eller uroe seg» (Backe-Hansen, 2009:17). Når en bekymrer seg for et barns omsorgssituasjon er man engstelig for at barnet lever under forhold som kan skade dets utvikling og helse (jf. barnevernloven, 1992, § 1-1).

Noen ganger kan en bekymring være tydelig. Det kan hende at det er blitt observert mistenkelige blåmerker, eller at barnet selv har gitt detaljer som oppleves alarmerende. Andre ganger er bekymringen mer diffus, og oppleves mer som en magefølelse (Søftestad, 2008). Eriksen og Germeten hevder at ens magefølelse på at noe er galt er viktig å ta alvorlig. De fastslår at dette er en del av det profesjonelle skjønn, og skapes av kunnskaper og erfaringer. At barnehageansatte har en magefølelse forblir ofte taus kunnskap, noe som forhindrer overlevering av informasjon om barnet (2012:159).

En bekymringsmelding er enhver henvendelse til barnevernet, som omhandler bekymring for et bestemt barn. Det vil si at meldingen kan avgis skriftlig eller muntlig (BLD og KD, 2009:19). For at barnehagen skal oppfylle sin opplysningsplikt ovenfor barnevernstjenesten er det viktig at:

- Den som melder utgir hvilken barnehage bekymringsmeldingen kommer fra.
- Meldingen inneholder navn på det barnet det er bekymring for.
- Meldingen forklarer hva som gjør at en er bekymret.

(BLD og KD, 2009:19).

### 2.2 Barnevern og barnehage: formål og viktige prinsipper

Her vil jeg rette fokus mot barnevernstjenesten og barnehagen som instanser. Særlig vil jeg vise til noen retningsgivende prinsipper som påvirker måten det arbeides på både i barnehage og barnevern. Jeg har selektivt valgt ut noen prinsipper og hensyn i tråd med oppgavens tema, det vil si at andre sentrale forhold ikke er blitt nevnt her.

Prinsippet om barnets beste er retningsgivende for *alle* som arbeider med barn. Barnets beste er stadfestet i FN's konvensjon om barnets rettigheter (1989) artikkel 3. Artikkelen (del 1.) lyder som følger: «1. Ved alle handlinger som berører barn, enten de foretas av offentlige

*eller private velferdsorganisasjoner, domstoler, administrative myndigheter eller lovgivende organer, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn»* (FNB, 1989:9). For både barnevernstjenesten og barnehagene vil det bety at alle valg og handlinger som berører barn, skal gjøres i tråd med prinsippet om barnets beste (Eriksen og Germeten, 2012:46).

Et annet viktig prinsipp i arbeidet med barn omhandler tidlig intervensjon/innsats. Tidlig intervensjon kan forstås både som innsats på et tidlig stadium i barns liv, og en tidlig inngripen når problemer avdekkes (St.meld. nr. 16, 2006-2007, 2006:10). For barnevernstjenesten og barnehagene vil det si det arbeides for tidlig å identifisere hjelpebehov hos barn, og videre for å gi barnet adekvat hjelp (Eriksen og Germeten, 2012:54).

Barnehagene har også viktige hensyn å ta med tanke på foreldresamarbeid. Det er slik at barnehagens arbeid skal gjennomføres i samarbeid og forståelse med barnas hjem (Barnehageloven, 2005, § 1). Dette betyr at barnehagepersonalet skal vise foreldrene respekt og annerkjennelse. Videre skal barnehagen vise åpenhet om barnet til foreldrene, og være oppmerksomme ovenfor foreldrenes forventninger, samt sikre foreldrenes mulighet for medvirkning (Kunnskapsdepartementet, 2011:18,20).

### **2.3 Tverrfaglig samarbeid mellom barnevernstjenesten og barnehagene**

Tverrfaglig samarbeid kan defineres som en metode der flere yrkesgrupper arbeider sammen for å nå et felles mål (Erdal og Glavin, 2013:25). Å levere en bekymringsmelding fra barnehagen til barnevernstjenesten er en måte å samarbeide på for å nå et slikt felles mål. Tverrfaglig samarbeid påvirkes av flere forhold, og skaper da innvirkninger på målet samarbeidet har. Det synes å være enighet om at når samarbeidet mellom barnevern og barnehage er fungerende, kan det bidra til at barn som befinner seg i risikozonen blir sett og hjulpet tidligere (Moe, 2015:7).

En relevant undersøkelse viser at barnehagepersonellet gjerne blir påvirket av barnevernstjenestens negative rykte utad: negative inntrykk og rykter om barnevernstjenesten bidrar til at terskelen for å melde fra om en bekymring blir høyere. Dette viser seg å være spesielt i situasjoner der barnehagepersonellet ikke hadde vært i kontakt med barnevernstjenesten tidligere (Eriksen, 2009:59).

Videre viser Backe-Hansens kartlegging at det er flere forhold ved samarbeidet mellom barnehage og barnevern som kan påvirke meldetilbøyelighet. Kartleggingen viser at i et



utvalg barnehagestyrere opplever 37,4 % det som vanskelig å melde fra fordi de ikke har nok kjennskap til hvordan barnevernstjenesten arbeider. Litt over halvparten av respondentene mener også at det er vanskelig å vurdere om barnevernet er rett instans å kontakte (Backe-Hansen, 2009:44). Dette viser barnehagens behov for mer kunnskap om barnevernstjenesten. Så mange som 94,7 % formidlet at veiledning i konkrete saker fra en med barnevernfaglig kompetanse kunne senket terskelen for å levere bekymringsmelding (Backe-Hansen, 2009:46).

Videre viser Backe-Hansen at barnehagepersonell ønsker et mer synlig, åpent og tydelig barnevern. Her belyses det i tillegg at barnehagepersonell tenker at det er viktig at samarbeidet mellom dem og barnevernstjenesten gjennomføres på en måte der barnehagene blir møtt med respekt, og likestilles med barnevernet. Det ble så vist til flere alternativer for hvordan dette kunne oppnås, ønskene bestod av: informasjon om barn som er på hjelpetiltak i barnehage, tilbakemelding til barnehagene etter avsendt bekymringsmelding, mulighet til anonym drøfting av bekymring med barnevernstjenesten, kontaktperson i barnevernstjenesten, mulighet for å møte barnevernstjenesten jevnlig i tverrfaglig samarbeid, samt at ansatte fra barnevernstjenesten er representert på foreldremøter, og tilgjengelig for personalgruppa i barnehagen (Backe-Hansen, 2009:10). En liknende undersøkelse konkluderer med at der samarbeidet mellom barnevern og barnehage var godt utviklet, viste det seg også å være et høyere antall meldinger fra barnehage, samt at meldingene økte i treffsikkerhet (Moe, 2015:19).

### **2.3.1 Suksesskriterier og hindringer i tverrfaglig samarbeid**

Det finnes flere forhold som kan påvirke kvaliteten på samarbeidet instanser i mellom. Erdal og Glavin presenterer det de kaller suksesskriterier for tverrfaglig samarbeid (2013:44). Jeg har selektivt trukket ut de kriteriene jeg anser som relevante for samarbeidet mellom barnevern og barnehage i bekymringssituasjoner for barn:

*Forankring/system:* For å unngå at det tverrfaglige samarbeidet mellom barnevernstjenesten og barnehage avsluttes dersom enkeltpersoner går ut i permisjon eller slutter i sin stilling, er det viktig at samarbeidet forankres i kommunens planer. Dette handler om at alle parter skal være involvert og kjent med samarbeidet, samt at ansvar skal være plassert. Det er også hensiktsmessig å utarbeide en felles plan, hvor de samarbeidende instansene har medvirket til innholdet (Erdal og Glavin, 2013:44). Eksempelvis kan det være formålstjenlig å avtale faste

møtetider mellom instansene, der det er mulig å ta opp hendelser og tema som oppleves som faglig tyngende.

*Nytteopplevelse:* Når samarbeidende parter opplever at det tverrfaglige samarbeidet er hensiktsmessig og at det resulterer i noe verdifullt også for egen instans, er et av kriteriene for et godt samarbeid innfridd (Erdal og Glavin, 2013:45). I konteksten barnevern - barnehage kan det tenkes at tverrfaglige møter, der barnevernet gir opplæring i omsorgssvikt, overgrep o.l., vil kunne føre til at barnehagens terskel for å melde fra blir lavere. For barnehagens del vil en slik opplæring være nyttig da deres oppgave er å vurdere hvordan barn har det.

*Kunnskap om hverandre:* I samarbeid er det viktig å ha kjennskap til hverandre. Det kan være kunnskap om hvem som arbeider ved den samarbeidende instansen, samt kunnskap om hva den andre instansens arbeidsoppgaver og ansvar er. Det er hensiktsmessig å kjenne til hverandres ulikheter, da blir det også mulig å dra nytte av ens ulike kompetanse (Erdal og Glavin, 2013:46).

*Manglende ressurser:* Om instansene i det tverrfaglige samarbeidet mangler ressurser vil det kunne føre til hindringer for samarbeidet. Samarbeid forutsetter ofte at tid og ressurser tillegges arbeidet, og det blir problematisk om instansenes kapasitet allerede er begrenset (Erdal og Glavin, 2013:43).

*Tillit:* Tillit er et betydningsfullt forhold i tverrfaglig samarbeid. Ved mistenksomhet og mistillit til hverandre blir en naturlig nok også mer opptatt av detaljer og kontroll av den andre (Erdal og Glavin, 2013:46). Bakgrunnen for at det er slik ligger i hva tillitsgivere gjør. En som har tillit til den hun samhandler med vil sjeldent sette i verk tiltak for å beskytte seg selv og sine interesser. En som mangler tillit vil derimot ta forholdsregler i samhandling med den andre (Grimen, 2009:8). Barnevern og barnehage kan sies å være avhengig av en viss tillit seg imellom. Barnevernstjenesten må tro på barnehagens vurdering av barnet og dets familie, mens barnehagen må stole på at barnevernstjenesten gjennomfører sitt arbeid på en adekvat måte. Uten tillit i slike situasjoner kan en tenke seg at barnevernet ikke hadde hatt overveiende behov for å vurdere barnehagens bekymringsmeldinger, da de ville ansett avsenderen som en upålitelig kilde. For barnehagens del kan det tenkes at de hadde hatt liten motivasjon for å levere bekymringsmeldinger til barnevernstjenesten med bakgrunn i manglende tro på at barnevernet ville undersøkt saken videre. Tillit påvirker overføring av informasjon mellom parter, noe som er spesielt relevant for denne undersøkelsen. Tillit gjør

overføring av informasjon og kunnskap mellom parter enklere, mens mistillit vanskeliggjør denne overføringen (Grimen, 2009:74).

#### **2.4 Lovverket: Opplysningsplikten**

Tidligere undersøkelser viser at barnehageansatte opplever det vanskelig å vurdere når vilkårene for opplysningsplikt er tilstede. Eriksens (2009:58) undersøkelse viser at flere av informantene rapporterte om usikkerhet og manglende kunnskap om meldeplikten. Flere oppgir dette som en viktig grunn til at det ikke blir sendt bekymringsmeldinger. Bratterud og Emilsen (2011:1) viser til lignende resultater i sin undersøkelse. Her viste det seg at flere ønsket mer kompetanse på lovverket som gjelder ved bekymring for barn.

#### **2.5 Frykt for å skade samarbeidsforholdet til foreldre**

Et gjentakende trekk i forskningen på barnehageansattes tilbøyelighet for å melde til barnevernstjenesten omfatter utfordringer i forhold til foreldresamarbeid. Undersøkelsen til Bratterud og Emilsen (2011:1) viser at barnehageansatte føler seg utrygge på foreldre i situasjoner hvor de er bekymret for barn. Spesielt å samtale med foreldre om sin bekymring vekker usikkerhet hos barnehagepersonalet. Eriksens (2009:58) undersøkelse viser også frykt for å skade samarbeidsforholdet til foreldre som en barriere for barnehageansatte. Også her nevnes det at dialog og det nære forholdet til foreldre skaper utfordringer for barnehageansatte ved bekymring for barn. Andre undersøkelser viser også at barnehageansatte frykter at foreldre velger å ta barnet ut av barnehagen i det de får kjennskap til barnehagens bekymring (Backe-Hansen, 2009:44).

#### **2.6 Barnehagens rutiner ved bekymring for barn**

For at oppgaver skal bli løst slik de var ment, er det viktig at det etableres hensiktsmessige strukturer. Gode strukturer kan bidra til at fagpersonene i instanser stimuleres og ledes til å lykkes med de mål som er satt. Strukturer synliggjøres blant annet gjennom regler, beskrivelser av ansvarsforhold, men også rutiner (Bastøe, Dahl og Larsen, 2002:36).

Eriksen og Germeten uttrykker at barnehagene må ha rutiner for hvordan en skal gå fram i bekymringssituasjoner, og disse må personalet som helhet kjenne til (2012:156). De presiserer

så videre at rutinene burde innebære informasjon om hva personalet skal gjøre når de kjenner seg bekymret for et barn, hvem i barnehagen dette skal videreformidles til, og hvordan en går fram for å utarbeide og levere en bekymringsmelding (Eriksen og Germeten, 2012:156). Tidligere forskning på dette tema har vist at rutiner kan være verdifulle når barnehageansatte opplever bekymring for barn. I Godals undersøkelse viste det seg at det ikke var etablert konkrete retningslinjer eller rutiner i situasjoner der det oppsto bekymring for barn. Dette førte til at barnehagepersonalet ble usikre, og at bekymringen ble behandlet etter tilfeldigheter (2011:50). Backe-Hansens undersøkelse viser at barnehagestyrerne ønsket tydeligere rutiner for alle instanser ved mistanke om omsorgssvikt (2009:56).

## **2.7 Kompetanse**

Jeg har blant annet valgt å fokusere på hvordan ens kompetanse kan påvirke barnehageansattes meldetilbøyelighet. For å illustrere hva kompetanse kan være og hvordan den kan forstås tar jeg utgangspunkt i «kompetansetrekanten» (Skau, 2005:56). Denne modellen viser til en tredeling der teoretisk kunnskap, yrkesspesifikke ferdigheter og personlig kompetanse ses i et helhetlig perspektiv. De tre sidene av trekanten påvirker hverandre og er gjensidig avhengig av hverandre (Skau, 2005:56). En liknende tilnærming finner vi oss Flyvbjerg (2006) som baserer seg på en todeling av kunnskapsbegrepet, der det skilles mellom kontekstavhengig kunnskap og kontekstuavhengig kunnskap.

Teoretisk kunnskap omfatter fakta og teori som har sitt opphav i vår utdanningsbakgrunn. Dette kan omhandle alt fra psykologi, spesial-pedagogikk, sosiologi, politikk og juss (Skau, 2005:56). Denne type kunnskap kan også forstås som «kontekstuavhengig kunnskap», altså en kunnskap som for eksempel finnes i lærebøker. At den kalles kontekstuavhengig vil si at teoriene ikke knyttes til en spesifikk kontekst, men at den kan benyttes for å forstå eller fortolke *ulike* praksishendelser (Flyvbjerg 2006:5). Killén påpeker at slik teoretisk innsikt er noe fagpersoner tilegner seg enklere enn praktiserende ferdigheter, og ikke sjeldent er avstanden stor fra forståelse til ferdighet (2008:86).

Den siden av trekanten som er kalt yrkesspesifikke ferdigheter inneholder det verktøyet hjelperen har med seg. Dette kan for eksempel være ferdigheter innen samtalemetodikk med barn, og kartleggingsverktøy o.l. (Skau, 2005:57). Denne form for kompetanse kan forstås som en «kontekstavhengig kunnskap». Dette er en kunnskap som har sin opprinnelse i faktiske praksiseksempler (Flyvbjerg 2006).

Den siste siden av trekanten kalles personlig kompetanse. Denne type kompetanse handler om hvem vi er som person. Dette kan være mange ulike egenskaper, eksempelvis: evne til å lytte, reflektere, og vise omsorg. Personers menneskesyn og holdninger vil også inngå i denne kategorien. Denne kompetansen er vanskelig å illustrere fordi den kan inneholde så mange elementer, og er unik for ethvert individ. Det vi bærer med oss i den personlige kompetansen skaper forutsetningene for hvordan vi praktiserer vår teoretiske kunnskap i praksis. Skau formidler at vår personlige kompetanse påvirker vårt syn på de vi møter i vårt arbeid (Skau, 2005:58-60).

### **2.7.1 Barnehageansattes kompetanse i bekymringssituasjoner**

Flere forskningsbidrag om barnehageansatte i bekymringssituasjoner viser at mangel på kompetanse og faglig støtte påvirker de ansattes meldetilbøyelighet. Eriksen (2009) viser at manglende opplæring påvirker barnehageansattes tilbøyelighet for å melde om bekymring. Videre pekes det på at det oppfattes som vanskelig å identifisere tegn på at barn blir utsatt for omsorgssvikt. Her rettes oppmerksomheten mot at barnehagelærere ikke er gitt tilstrekkelig opplæring i å se etter tegn og signaler hos barn og foreldre (Eriksen, 2009:58-59.). Andre undersøkelser viser liknende resultater. I Backe-Hansens undersøkelse ble det dokumentert at barnehagepersonell ønsker mer kompetanse, spesielt ble det etterlyst kurs som gir ferdigheter i å samtale med foreldre og med barn om vanskelige tema, samt påfyll av kompetanse for se tegn på at barn utsettes for omsorgssvikt. Det ble også pekt på behov for mer kunnskap om, og bredere forståelse for etniske minoriteter (Backe-Hansen, 2009:10,56). Bratterud og Emilsens (2011:1) undersøkelse viser til lignende funn, der særlig kunnskap om vold og overgrep etterspørres av barnehageansatte.

Disse funnene samsvarer med en undersøkelse om barnehagelæreres oppfatninger av eget utdanningstilbud. En studie viser at studenter ved blant annet barnehagelærerutdanningen opplever et utilstrekkelig opplæringstilbud innen emner som barns rettigheter, seksuelle overgrep, vold og samtalemetodikk med barn (Øverlien og Sogn, 2007:24-28).

### **2.8 Strategier for å dempe ubehag i bekymringssituasjoner**

Å være vitne til barn som opplever omsorgssvikt kan være smertefullt, og slike situasjoner påvirker oss ikke bare som fagpersoner, men også som mennesker. Sterke følelser kan vekkes



i den som bevitner omsorgssvikt, og for mange kan det oppleves som en stor personlig og faglig belastning. En konsekvens av dette kan være at den som faktisk observerer og ser noe som vekker bekymring, kan velge å se bort fra barnets hjelpebehov. Slike prosesser kan en anta foregår i barnehagene, når bekymring oppstår men allikevel ikke meldes fra om. Fagpersoner kan ta i bruk ulike strategier for å beskytte seg selv mot det som oppleves som ubehagelig og vondt (Killén, 2009:20/69)

Å overidentifisere seg med foreldre kan forstås som å tillegge egne egenskaper til foreldre. Dette kan føre til at en overvurderer deres evne til å yte god nok omsorg ovenfor barnet (Killén, 2009:69). En slik strategi kan innebære at barnehagepersonellet forstår foreldre som både ressurssterke og mottagelig for hjelpende tiltak i form av for eksempel veiledning. Foreldrene på sin side evner ikke å forbedre situasjonen. Slik forhindres barnehagepersonellet i å se realistisk på situasjonen, og deres håp og ønske om bedring overdøver deres bekymring for barnet (Killén, 2009).

En annen strategi kan være å bagatellisere den risiko barnet befinner seg i. En vil ikke tro eller se at situasjonen er så ille som det gis uttrykk for, og en lukker øynene for de negative signalene, og leter iherdig etter de positive, selv når de er vanskelig å finne. Denne strategien kan bestå av at barnehagepersonellet tolker et barns bekymringsverdige tegning eller utsagn som noe barnet har sett på tv eller fantasert seg frem til. Ved slike tilfeller står en i risiko for mangle grunn til å reagere, og en har skapt en falsk trygghet omkring barnets situasjon. Denne tryggheten beskytter den voksne fra de vonde tankene vedrørende barnets omsorgssituasjon, men barnet sviktes (Killén, 2009:72-73).

I møte med barn og deres familier kan familiens utfordringer prege hjelperen. I noen tilfeller blir hjelperen så påvirket av dette at hun både mister evnen til å betrakte situasjonen og handle deretter. Ofte fører denne type påvirkning til handlingslammelse, der hjelperen mislykkes i å handle adekvat (Killén, 2009:75).

En annen strategi kan innebære at hjelperen distanserer seg fra ansvar. Det kan bety at hjelperen trekker seg unna de utfordringer som barnet og familien gir uttrykk for å ha. Istedenfor å handle selv, kan en falle for fristelsen å henvise familien til andre instanser. Slik blir ansvaret plassert hos andre fagpersoner. Strategien viser seg å være benyttet i situasjoner hvor barnet og familien har store utfordringer, som oppleves vanskelig å håndtere for hjelperen (Killén, 2009:76).

Når fagpersoner blir konfrontert med barn som lever i omsorgssvikt kan en strategi innebære at en forlater sitt faglige og yrkesetiske ståsted. Ved denne strategien viser hjelperen en tendens til å bevege seg fra sin faglige rolle til å etterforske sin bekymring. Det blir viktig for hjelperen å *bevise* hva som foregår rundt barnet og dets omsorgssituasjon (Killén, 2009:77). I barnehagekonteksten kan dette bety at barnehagepersonellet opplever det som viktig å forstå eksakt hva som foregår i hjemmet før en leverer bekymringsmelding til barnevernstjenesten. Dette kan resultere i at bekymringen for barnet blir værende for lenge innenfor barnehagen, eller at bekymringen aldri blir videreformidlet til barnevernet.

## **2.9 Barnehagestyrers rolle: betydningen av ledelse og samarbeid**

«Ledelse er å samarbeide med medarbeidere for å nå oppsatte mål [...]» (Moe, 2015:8). Sett i sammenheng med denne undersøkelsens tema, vil det si at barnehagestyrere skal samarbeide med sitt barnehagepersonale for å nå målene til barnehagen, deriblant at bekymring for barn blir avdekket og meldt fra om. Barnehagestyrere står også med det overordnede ansvaret for at foreldresamarbeidet foregår slik det er beskrevet i lovverket (Grythe og Midtsundstad, 2002:63). Ut fra dette kan en fastslå at barnehagestyrere har forpliktelser som relateres til bekymring for barn og levering av bekymringsmeldinger. En kan dermed anta at barnehagestyreren kan påvirke barnehagepersonalets tilbøyelighet til å melde fra.

Moe har undersøkt om samarbeid mellom ledere både i barnevern og barnehage kan bidra til å nå målet om tidlig intervensjon for barn i risikosonen (2015:4). Resultatene dokumenterte at barnehagestyrere har en viktig rolle. Det ble vist at det er viktig at barnehagestyrere støtter barnehageansatte i utfordrende saker, særlig der det er aktuelt å ta opp alvorlig bekymring med foreldre (Moe, 2015:19). Barnehagepersonellens nærhet og identifisering til foreldrene medførte at det opplevdes tungt å melde om sin bekymring, dermed ble barnehagestyren ansett som et viktig hjelpemiddel i slike situasjoner. Videre viste undersøkelsen at der barnehagepersonalet har delte meninger om hva som kan anses som sviktende omsorg, er det viktig at styreren tar ansvaret for å etablere en dialog som fører til avklaring av situasjonen (Moe, 2015:13,19-20). Lehn fant ut at avgjørelsen om å melde eller ikke, ofte avhenger av styreren. Der barnehagestyrer er trygg på sin kompetanse og evner å være tydelig, resulterer det gjerne i raskere beslutninger om hva som skal gjøres videre. Der styreren er usikker på egen kompetanse fører det oftere til en tregere prosess fra bekymring til beslutning (Lehn, 2009:48,55).

## Kapittel 3. Metode

### 3.1 Metodisk tilnærming

Hvordan en gjennomfører en undersøkelse avgjøres gjerne av hvilken framgangsmåte som egner seg best for å besvare en gitt problemstilling. Og for å besvare en problemstilling må en samle inn informasjon som bidrar til å kaste lys over problemstillingen. Denne oppgavens hovedformål er å finne ut hvilke forhold som påvirker terskelen for å melde hos barnehageansatte. Med dette som grunnlag er undersøkelsens metodiske framgangsmåte bestemt (Halvorsen, 2002:13).

For best å kunne besvare oppgavens problemstilling har jeg valgt å benytte en kvalitativ metodisk tilnærming i form av informant-intervju. Dette valget er basert på flere forhold. Kvalitativ metode egner seg godt når formålet med forskningen er å skape en forståelse av sosiale fenomener og når intensjonen er å gå i dybden av temaet (Thagaard, 2009:11,17). Intensjonen min med å samle inn data er å få et fyldig og helhetlig bilde av problemstillingen, og dermed er jeg opptatt av å være åpen og fleksibel ovenfor informantene i datainnsamlingen. Kvalitativ metode er ansett som et passende valg, fordi den skaper muligheter for fleksibilitet og åpenhet (Thagaard, 2009:12). Ved å intervjuer kan en skape rom for at informantene får gitt sine svar på hvordan de forstår problemstillingen på en uttømmende måte.

I dette og neste kapittel vil jeg bruke «hun» eller «henne» ved bruk av personlig pronomen. Dette gjøres med hensyn til leservennlighet. Valget er tatt uavhengig av personenes virkelige kjønn og identitet.

### 3.2 Utvalg

For å kunne samle inn den informasjonen som bidrar til å besvare min problemstilling, har jeg intervjuet informanter både fra barnehage og barnevernstjenesten. Problemet som undersøkes berører og involverer jo begge parter i det daglige arbeidet, men fra forskjellige sider. Dermed vil intervju med begge parter sikre et større mangfold i datamaterialet.

### **3.2.1 Utvalgsprosedyre**

Ved rekrutteringen av informanter til denne undersøkelsen baserte jeg meg på å gjøre et strategisk utvalg kombinert med et tilgjengelighetsutvalg. Det vil si at jeg hadde noen kriterier for hvem som passet som deltakere, og disse kriteriene var valgt med problemstillingen som utgangspunkt (Thagaard, 2009:55). Kriteriene forutsatte at informantene måtte være ansatt ved en barnehage eller ved en barnevernstjeneste, og de måtte ha eller ha hatt erfaring med den andre instansen vedrørende bekymring for barn (se vedlegg 1). Sett bort i fra disse kvalifikasjonene var mitt utvalg basert på tilgjengelighet. Det vil si at de som ønsket å delta i undersøkelsen, og som innfridde disse kriteriene ble tilbudt informantstatus. Thagaard beskriver denne framgangsmåten slik: «*Utvalget er strategisk ved at informantene representerer egenskaper som er relevante for vår problemstilling, og framgangsmåten for å velge ut informanter er basert på den tilgjengelighet de har for forskeren*» (2009:56).

Med utgangspunkt i disse utvalgsstrategiene gjennomførte jeg rekrutteringen av informantene. Vedrørende rekrutteringen av ansatte i barnehager sendte jeg først en forespørsel til barnehageansvarlig i en spesifikk kommune. Denne personen ble forespurt om hun kunne videresende undersøkelsens informasjonsskriv til alle barnehager i kommunen – både private og kommunale. Informasjonsskrivet ble så videresendt til samtlige barnehager, og deretter ble jeg kontaktet av barnehageansatte som ønsket å delta. Etter to uker fra sendt informasjonsskriv startet jeg selv å kontakte barnehager for å rekruttere de informantene jeg manglet. De fleste stilte seg positiv til deltakelse og etter kort tid med henvendelser hadde jeg det antallet informanter jeg hadde satt som utgangspunkt.

Hva ansatte fra barnevernstjenesten angår, valgte jeg selv å besøke de ulike barnevernstjenestene som kunne vært aktuelle for så å legge igjen informasjonsskriv til personalet. Også her måtte jeg henvende meg per telefon for å få rekruttert det antallet informanter jeg ønsket. I likhet med informantene fra barnehage var også de positiv til deltakelse.

### **3.2.2 Informantene**

Etter utvalgsprosedyren satt jeg igjen med åtte informanter. Fire fra barnevernstjeneste og fire fra barnehage. Med bakgrunn i at jeg gjennomførte en utvalgsprosedyre som nådde fram til et stort antall mulige informanter resulterte det i at de informantene jeg satt igjen med var fra ulike kommuner. Dette anser jeg som en fordel da jeg fikk innsyn i informantenes forståelse

av problemstillingen, og med erfaring fra ulike kommuner. Slik ville jeg sikre variasjon i perspektiver på hva som kunne tenkes å påvirke barnehageansattes terskel for å melde fra. Her er det også relevant å nevne at flere av informantene var fra små kommuner, mens andre igjen tilhørte mellomstore kommuner. Dette kan også ha hatt betydning for hvordan informantene opplevde problemstillingen i denne undersøkelsen.

Jeg var spesielt opptatt av å rekruttere ansatte som både tilbrakte sin typiske arbeidsdag med barna i barnehagen, og ansatte med lederstillinger. Blant barnehageinformantene var det to styrere og to pedagogiske ledere. Dermed skulle jeg helst også hatt informanter med andre stillingstyper i barnehagen (mer om dette i punkt 3.5.2). Barnehageinformantene kom fra barnehager med privat driftsform. Bakgrunnen for dette var tilfeldig, da alle barnehagene i den spesifikke kommunen uavhengig av driftsform ble tilsendt informasjonsskriv.

Informantene fra barnevernstjenesten hadde også ulike stillinger, her bestod informantene av to ledere og to barnevernskonsulenter. Dette var et bevisst valg da en kan tenke seg at ansatte i de to ulike stillings-kategoriene også representerer andre og utfyllende erfaringer og perspektiver som kan berike belysningen av min problemstilling.

Samtlige av mine informantene i begge grupper hadde gjennomført formell profesjonsutdannelse, dvs. henholdsvis som barnevernspedagoger og barnehagelærere. Flere av disse hadde tatt videreutdanning innenfor sitt fagfelt. Videre varierte gruppen i forhold til erfaring i barnehage eller barnevernstjeneste; noen hadde arbeidet i over tjue år, mens andre hadde mindre arbeidserfaring og var relativt nyutdannede. Dette bidro til variasjon hva angår alder blant informantene.

### **3.3 Datainnsamlingsfasen**

Datainnsamling kan sies å handle om undersøkelsens *hvordan*, det vil si hvordan en går fram for å samle inn datamaterialet. Det berører blant annet tillatelse til å gjennomføre intervjuer, utvikling av intervju-guide, samt testing og gjennomføring av intervju.

#### **3.3.1 Tillatelse til å gjennomføre intervju**

I ethvert prosjekt hvor forskeren skal intervjuer mennesker for å få belyst en problemstilling må det vurderes om en må søke om tillatelse før en setter i gang. Dette handler om å ivareta



informantenes personvern. Dette gjelder særlig for prosjekter som innebærer behandling av mulig sensitive personopplysninger (Thagaard, 2009:24). Personopplysninger kan forstås som opplysninger som kan identifisere enkeltpersoner:

- Direkte, ved at datamaterialet inneholder navn, personnummer eller andre personetydige kjennetegn
- Ved at datamaterialet kan spores tilbake til e-post/IP-adresse (f. eks. ved nettbaserte spørreskjema)
- Indirekte, via en kombinasjon av bakgrunnsopplysninger
- Via referansenumre i datamaterialet som viser til adskilt navneliste (koblingsnøkkel)

(Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste - NSD, 2015.).

Prosjekter som må utføres på en slik måte at det også må behandles personopplysninger defineres som meldepliktige. Ved undersøkelser som denne skal dette meldes til Norsk samfunnsvitenskapelig Datatjeneste (Thagaard, 2009:25). Vedrørende denne undersøkelsen opplevde jeg å være usikker på om jeg havnet i denne kategorien. Min datainnsamling innebar ikke innsamling av direkte personopplysninger som navn eller personnummer, men jeg var avhengig av å kunne beskrive hvor informantene arbeidet: i barnehage eller i barnevernstjeneste, samt om vedkommende var utdannet. Samtidig vet jeg av tidligere erfaring at intervju gjerne fører til at informanter både nevner eget navn, kollegers navn, arbeidsplassens navn, eller kommunens navn. Om så skulle være tilfelle ville mine lydfiler med intervju være personidentifiserende. Med dette som bakgrunn tok jeg beslutningen om å søke om tillatelse til prosjektet. Etter en måned fikk jeg svar, og NSD's vurdering var at prosjektet ikke omfattes av meldeplikten, fordi jeg ikke skulle samle inn person-sensitive opplysninger (se vedlegg 3).

### **3.3.2 Utvikling av intervjuguide**

Mine første utkast til to respektive intervjuguider for de to informant-gruppene var hver på tilnærmet 40 spørsmål, og som viste seg å være noe diffust utformet. Intervjuguidene mine endte avslutningsvis opp med 17 spørsmål til barnehageansatte, og 16 til barnevernsansatte.

I gruppen av kvalitative intervju finnes det ulike fremgangsmåter med tanke på hvordan en bygger opp intervjuene. Jeg gikk for en delvis strukturert tilnærming. Det vil si at temaene i intervjuet på forhånd var bestemt, men at rekkefølgen på spørsmålene ble bestemt underveis i

intervjuet (Thagaard, 2009:89). Intervjuguidene var allikevel satt opp med en fast rekkefølge, men i intervjusituasjonene var jeg fleksibel og lydhør ovenfor informantene i forhold til hvilke temaer som ble tatt opp og rekkefølgen på disse. Bakgrunnen for at jeg valgte en delvis strukturert tilnærming var at jeg ønsket å kombinere fleksibilitet med struktur i intervjuene. Intensjonen var å være fleksibel ovenfor informantene med tanke på rekkefølge på tema, kombinert med at jeg ønsket at alle informantene skulle svare på de samme spørsmålene. Thagaard beskriver det delvis strukturerte intervjuet med at forskeren får mulighet til å følge informantens fortelling, samtidig som hun får informasjon om de temaene som var fastlagt på forhånd (Thagaard, 2009:89).

Videre i utformingen av intervjuguiden ønsket jeg å formulere gode spørsmål, som var lettfattelige og motiverte informantene til å gi en fyldig besvarelse. Mine største utfordringer her var å benytte meg av et hverdagslig språk som kunne stilles til en variert gruppe mennesker. Her måtte jeg særlig ta hensyn til at jeg ønsket å intervjuer forskjellige ansatte i barnehager – uavhengig av stilling. Det vil si at mulige informanter fra barnehagene kunne være assistenter eller vikarer med liten eller ingen relevant utdanningsbakgrunn. Dermed måtte jeg være oppmerksom på hvordan jeg formulerte spørsmålene med tanke på å utelate fagord og akademisk språk (jf. Kvale og Brinkmann, 2010:177).

### **3.3.3 Prøveintervju**

Thagaard presiserer at uavhengig av forskerens erfaringer er det viktig å gjennomføre prøveintervjuer i enhver ny undersøkelse. Å gjennomføre prøveintervju kan gi intervjueren økt selvtillit, samt gi en pekepinn på hvor fokuset skal settes i løpet av intervjuet. (Thagaard, 2009:91).

Jeg gjennomførte derfor to prøveintervjuer hvor de to prøveinformantene hadde erfaring med arbeid i barnehage og barnevern. Etter disse prøveintervjuene fant jeg en intervjustil jeg mente var egnet til undersøkelsens formål, men også realistisk med tanke på at dette skulle gjennomføres av meg. Dette var av betydning, fordi jeg ønsket å fokusere mest mulig på informantenes fortellinger, og ikke på hvordan jeg selv ordla meg underveis. Jeg kjente også at jeg hadde rom for å improvisere da jeg hadde tilstrekkelig med kjennskap til intervjuguiden. Slik sett ble jeg ikke usikker ved små omveier eller ved andre spørsmål underveis i intervjuet.

### 3.3.4 Gjennomføring av intervjuene

Etter prøveintervjuene gikk jeg i gang med å intervju de faktiske informantene. Alle intervjuene foregikk på informantens arbeidsplass mens de var på jobb. Dette var noe informantene fikk mulighet til å bestemme selv, og på den måten håpet jeg også å redusere en eventuelle asymmetri som kan oppstå i en forsker–informant relasjon: dvs. når jeg som forsker bestemmer og definerer hva som skal samtales om med hjelp av intervjuguiden (Kvale 1997:74 i Thagaard, 2009:88). Samtidig var det jeg som stilte opp på deres arbeidsplass med bakgrunn i at flere av de jeg intervjuet bodde utenfor min egen hjemkommune.

Samtlige av intervjuene foregikk på en tilnærmet lik måte, med små unntak. Under intervjuene benyttet jeg meg av lydopptaker, slik at alt som ble sagt i intervjuene ble bevart som elektroniske lydfiler som ble lagret digitalt. Dette førte til at det var enklere for meg å følge med på informantenes fortellinger, fordi jeg ikke måtte notere alt underveis. Allikevel skrev jeg litt notater under intervjuene. Begrunnelsen for det er at det kan være enklere for informanten å ta seg tid til å tenke og vurdere hva mer som skal deles med forskeren når forskeren bruker tid på notatskriving (Thagaard, 2009:102). Slik blir det naturlige små pauser i intervjuene, hvor informantene ikke blir presset til å svare på spørsmålene i et høyt tempo. Jeg selv opplevde svært gode resultater av dette, da informantene gjerne kom med gode innspill og refleksjoner når det hadde vært stille en stund.

Hvert intervju startet med en gjennomgang av taushetsplikten informanten hadde ovenfor meg som forsker (se vedlegg 3). Dette gjorde jeg svært kort fordi jeg anså det som risikabelt å fokusere i for stor grad på taushetsplikten, da dette mulig kunne føre til at informantene ikke ønsket å dele sine opplevelser og erfaringer med meg. Deretter minnet jeg informantene på at ingen eksempler og erfaringer kunne være personidentifiserende på noen måter. Dette var noe alle informantene var innforståtte med. Etter denne sekvensen ga jeg informantene mulighet til å stille spørsmål vedrørende undersøkelsen. Jeg tilbydde meg også å gjennomgå informasjonsskrivet før intervjuet startet. De fleste hadde få spørsmål, og ønsket sjeldent en gjennomgang av informasjonsskrivet.

Samtlige av intervjuene fulgte strukturen til intervjuguiden, men med noen endringer. Tidvis var informantene inne på temaer jeg visste ville bli satt fokus på senere i intervjuet. Informanten fortsatte da med sitt tema. Når temaet dukket opp igjen gjennom intervjuguiden signaliserte jeg at informanten allerede har snakket om dette, men at hun godt kunne gjenta

eller tilføye forhold som var relevante. På denne måten viste jeg til at jeg hadde fått med meg at tema allerede var brakt opp, men at det var mulig å utvide beskrivelsene. Dette resulterte ofte i en utvidet sondering vedrørende temaene i intervjuguiden.

Med tanke på kommunikasjonsstrategi i intervjuene benyttet jeg meg av Rubin og Rubin's intervjustrategier for å sannsynliggjøre data med preg av mangfold, refleksjoner og eksempler (2005:134). For det første og kanskje aller hyppigst brukt, benyttet jeg meg av det som kalles for «prober». Dette er enkle og korte signaler intervjueren gir informanten i hennes fortelling, som for eksempel: «Mhm», «ja», og «ok». Dette kan også være et nikk eller ulike ansiktsuttrykk. Meningen bak dette er å motivere informanten for videre fortelling uten å endre tema (Rubin og Rubin, 2005:137).

Videre benyttet jeg meg hyppig av det Rubin og Rubin kaller oppfølgingsspørsmål (2005:136). Slike spørsmål er konkret rettet mot det tema informanten snakker om. Disse er viktige for å opprettholde dybde og nyanser i intervjuet. For eksempel benyttet jeg meg utsagn som: «Kan du utdype [...]?», «Nå sa du [...] fortell meg mer om det!» (Rubin og Rubin 2005:136).

Jeg brukte også undersøkende oppfølgingsspørsmål til informantene. Disse benyttet jeg meg mest av dersom jeg fikk mistanke om at jeg ikke hadde forstått informantens poeng eller beretning, eller om jeg ønsket å samle trådene i informantens fortelling. Dette bidro ofte til at informantene korrigerte min forståelse, eller bekreftet at jeg hadde forstått det de sa. Når jeg samlet opp flere poeng og så fortolket dette endte det gjerne med at informanten kom på flere sentrale poeng om tema. Eksempler på slike fortolkende oppfølgingsspørsmål kan være: «Forstår jeg deg korrekt om jeg sier at du opplever dette [...]?», og «Vil det si at [...]?» (Rubin og Rubin, 2005:136).

Av andre typer oppfølgingsspørsmål kan en se i intervjuguiden at jeg ber om eksempler angående ulike erfaringer og opplevelser. Allikevel ba jeg informantene om eksempler når de fortalte om andre forhold som virket sentrale. Slike oppfølgingsspørsmål oppfordrer informanten til å belyse tema hun snakker om med et passende eksempel (Rubin og Rubin 2005:136, Thagaard, 2009:92). Slik oppfattet jeg det enklere å forstå informantenes utsagn, og bakgrunnen for deres meninger, samt at dette bidrar til et mer levende og interessant datamateriale.

### **3.4 Håndtering av data og analyse**

I dette delkapittelet vil jeg beskrive hvordan jeg håndterte undersøkelsens data i ettertid av innsamlingen. Det vil si at jeg vil belyse transkribering, kategorisering og analyse av data.

#### **3.4.1 Transkribering**

Ved avslutningen av datainnsamlingen satt jeg igjen med et stort antall timer med intervjuopptak. For å kunne benytte meg av intervjuene startet jeg med å produsere muntlige opptak til skiftelig tekst. I gjennomførelsen av dette var mitt mål at transkripsjonene skulle være nøyaktige med tanke på hva informantene hadde meddelt i intervjuene. Nilssen poengterer allikevel at slike tekster produsert av forskeren aldri vil kunne bli helt nøyaktige (2012:46). Bakgrunnen for dette ligger i at en tekst aldri kan gjengi en samtale, fordi en samtale består av mer enn språk og ord i en bestemt rekkefølge. Den nonverbale kommunikasjonen som eksisterer i menneskelig kontakt blir borte når den omgjøres til tekst. Dette betyr at en mister informasjon om tonefall, ansiktsuttrykk, gester og blikk-kontakt (Nilssen, 2012:46-47). For å forhindre at jeg mistet alt som ikke omhandlet muntlig kommunikasjon i intervjuene, skrev jeg notater etter hvert intervju. Disse notatene inneholdt hvordan jeg opplevde stemningen, informantens humør, og andre viktige forhold. Disse notatene ble i ettertid benyttet sammen med transkripsjonene, for å få en mer helhetlig forståelse av intervjuet, men da både dets verbale- og nonverbale kommunikasjon.

Transkriberingen av intervjuene var ikke overaskende svært tidkrevende. Hvert av intervjuene tok alt fra en til to arbeidsdager å transkribere, da brukte jeg også tiden på å skrive opp ideer til analyse og refleksjoner. Nilssen poengterer at fordelene med å transkribere selv er flere, og tidsaspektet kan anses som den eneste grunnen til å ikke gjøre dette selv. Blant annet nevner hun at transkribering fører til ideer hva angår analyse og refleksjon, samt at forskeren blir svært godt kjent med sitt datamateriale (2012:47). Jeg erfarte selv disse positive virkningene av å arbeide så nøye med eget datamateriale.

Til tross for mitt ønske om å transkribere med nøyaktighet valgte jeg å skrive alle intervjuene over til bokmål. For det første var dette et valg jeg gjorde av hensyn til anonymisering av informantene, og for det andre blir sitatene enklere å forså for folk flest. Allikevel vil det være en klar bakside med å omgjøre informantenes personlige dialekt over til bokmål. Det er store forskjeller mellom muntlig og skiftelig språk (Tjora, 2012). Det kan tenkes at en mister «noe» når en omgjør dialekt til bokmål. I en avveining over hvilke fordeler og ulemper jeg opplevde



som viktigst ble det slik at jeg gjennomførte denne måten å transkribere på, med viten om at dette mulig kan anses som en svakhet i undersøkelsens design. I transkriberingsprosessen hadde jeg et klart mål om å bevare meningsinnholdet i det informantene formidlet, selv med disse språklige justeringene (jf. Thagaard, 2009:225).

### **3.4.2 Kategorisering og analyse av data**

Etter arbeidet med transkribering av intervjuene var tiden inne for å sortere materialet, slik at jeg fikk en forståelse av hva jeg hadde fått som svar på undersøkelsens problemstilling. I denne prosessen forsto jeg raskt at jeg hadde fått svært fyldige og relevante beskrivelser i henhold til problemstillingen.

I startfasen av kategoriseringen fokuserte jeg på få god kjennskap til mitt eget materiale ved å lese transkripsjonene gjentatte ganger. Videre bestod arbeidet i å kode materialet i temaer. I det som kan forstås som kodingsprosessen så jeg etter sitater som ga svar på undersøkelsens problemstilling. Slike sitater ble markert med et dekkende begrep, for eksempel «tverrfaglig samarbeid» eller «kompetanse». Etter at kodingen av gjennomført, var målet å finne sammenhenger og likheter mellom kodene. På denne måten ble det mulig å utarbeide kategorier (Nilssen, 2012:85). Dette medførte til at en uhandterlig masse ble delt inn i færre kategorier, som ga bedre overblikk over innholdet i datamaterialet. Etter hvert ble det tydelig hvilke kategorier som var mest sentrale for undersøkelsens problemstilling.

Ved analyse av data har en metodisk sett kommet til det en kan kalle et kritisk punkt i metodeverden. Sentrale utfordringer tillegges nettopp analyse og fortolkning av data. Her er det avgjørende hvordan forskeren går frem i prosessen med å forstå de sosiale fenomenene som er betraktet (Thagaard, 2009). Framgangsmåten i analyseprosessen hadde flere fellestrekk til det som kalles «temasentrerte analytiske tilnærminger». Det vil si at jeg holdt fokus på de temaene som fremstod som sentrale i datamaterialet (Thagaard, 2009:171-172).

### **3.5 Metodiske kvalitetskrav**

Hva som definerer god kvalitativ forskning kan variere (Ryen, 2002). En måte å skille god forskning er å sjekke tre grunnleggende forhold knyttet til datamaterialet og framgangsmåten: pålitelighet (reliabilitet), gyldighet (validitet) og generaliserbarhet.

### 3.5.1 Pålitelighet

Reliabilitet, eller pålitelighet referer i utgangspunktet til om andre forskere som anvender lik metodisk framgangsmåte vil komme fram til samme resultat (Thagaard, 2009:198). Jeg vil ikke forstå denne undersøkelsen i lys av et slikt utgangspunkt. Dette har å gjøre med at et slikt syn på reliabilitet forutsetter at resultatene ses som uavhengige av den samhandling som har foregått mellom informantene og forskeren (Thagaard, 2009:198). Datamaterialet i denne undersøkelsen er skapt i en prosess, hvor både undersøkelsens informanter, og jeg som forsker har påvirket sluttresultatet. Dermed vil jeg heller gjøre rede for hvordan min posisjon kan ha påvirket undersøkelsen (Tjora, 2012:203).

Et viktig og kanskje betydningsfullt forhold vedrører hvem jeg er, og hvem jeg intervjuet. Jeg er selv barnevernspedagog, og intervjuet fire ansatte i barnevernet, og fire ansatte i barnehagen. Før datainnsamlingsfasen innså jeg risikoen for at nettopp dette kunne påvirke intervjuenes innhold og pålitelighet. Thagaard peker på at det eksisterer en risiko for at informantene forteller det de tror forskeren vil høre. Det vil si at informanten formulerer sine svar ut fra hva hun tror forskeren mener om tema. Informantene kan både påvirkes til å ønske å stille seg i et godt lys, der de fremhever gode egenskaper ved seg selv, eller den instansen de tilhører. På en annen side kan informanten ønske å belyse sine utfordringer for å overbevise forskeren om vanskelighetene som informanten opplever (Thagaard, 2009:105). Målet med denne undersøkelsen er å få kjennskap til hvordan informantene oppfatter problemstillingen. Det vil si deres virkelige forståelse av hva som kan påvirke barnehageansattes tilbøyelighet for å melde. Det blir dermed viktig å vurdere om min rolle kan ha påvirket informantenes fortellinger.

Min bakgrunn som barnevernspedagog kan ha påvirket samtlige av informantene i denne undersøkelsen. Når det gjelder barnehageansatte kan en tenke seg til at det kan ha oppstått flere utfordringer i intervjuene. Kanskje har informantene fra barnehagene følt at det var innviklet å belyse hva som gjør det vanskelig å levere bekymringsmeldinger til barnevernstjenesten. Spesielt om disse forholdene vedrørte egne begrensninger som: konfliktskyhet ovenfor foreldre, mistillit til barnevernstjenesten, manglende kompetanse om tema, eller manglende retningslinjer i barnehagen o.l. Det kan tenkes at slike innrømmelser sitter langt inne, og da særlig når en skal formidle dette til en med annen bakgrunn enn en selv. Videre kan min utdanningsbakgrunn ha ført til at barnehageansatte opplevde meg som

«en av de andre», eller en med mer tilknytning og forståelse for barnevernstjenestens side i problemstillingen.

Når det gjelder barnevernansatte kan deres fortellinger ha blitt farget av flere forhold. Barnevernstjenesten som instans blir ofte utsatt for unyansert profilering i media (BLD, 2008:4). En konsekvens av dette er at folk flest oppfatter barnevernstjenesten som skremmende eller inkompetent (Andersland, 2011:160). Vike et al. beskriver hvordan barnevernet utfordres når ytelseskrav blir høyere enn tjenestens ytelsesevne: *«Det er karakteristisk at barnevernet står i kontinuerlig «gjeld» til statlige og lokalpolitiske krav om hva som bør gjøres, og at de ansatte i hovedsak selv er ansvarlige for å overvinne motsetningen de har fått overlevert»* (2002:194). Slik en ser her er barnevernet gjenstand for kritikk, men også ytelseskrav som er høyere enn deres ytelsesevne. Ut fra dette kan en tenke seg at ansatte i barnevernet mulig ønsker å vise til forklaringer på problemstillingen som ikke har et opphav i egne mangler.

### **3.5.2 Gyldighet**

Tjora definerer gyldighet slik: *«Gyldighet knytter vi til spørsmålet om de svarene vi finner i vår forskning, faktisk er svar på de spørsmål vi forsøker å stille.»* (2012:206). Et forhold jeg ønsker å belyse angår informant-gruppen fra barnehagene. Opprinnelig ønsket jeg at informantene skulle ha ulike stillinger. Dette var begrunnet i at de ulike stillingene i barnehagen også medfører til ulike oppgaver. Noen mer administrative enn andre, og noen med mer tett samhandling med barn. Som tidligere nevnt endte jeg opp med informanter som tilhører to ulike stillingstyper: barnehagestyrere og pedagogiske ledere. Dette betyr at andre ansatte, som for eksempel assistenter og fagarbeidere, ikke har deltatt i undersøkelsen. Dette kan ha påvirket resultatene i denne undersøkelsen. Spesielt kan en se for seg at de med tett samhandling med barna i barnehagen, kanskje har andre, og flere perspektiver på hva som kan påvirke deres meldetilbøyelighet. Det er mulig at inkludering av andre ansatte i barnehager, hadde ført til resultater med høyere grad av gyldighet.

### **3.5.3 Generaliserbarhet**

*«Generaliserbarhet er knyttet til forskningens gyldighetsområde utover de enheter som faktisk er undersøkt.»* (Tjora, 2012:202). Denne undersøkelsens resultater er nok ikke den

eneste måten å forklare hva som påvirker barnehageansattes meldetilbøyelighet. For denne undersøkelsen har jeg vurdert «leserbasert analytisk generalisering» som passende. Det vil si at ved å tydeliggjøre stegene i forskningsprosessen åpnes det opp for at leseren kan vurdere hvorvidt resultatene kan generaliseres (Kvale og Brinkmann, 2010:267).

### **3.6 Etiske vurderinger**

Dette prosjektet innebærer som kjent intervju av enkeltpersoner. Dermed har jeg som forsker måtte ta hensyn til etiske retningslinjer underveis i forskningen (Thagaard, 2009). Jeg har gjort meg kjent med «De nasjonale forskningsetiske komiteer» (Fra nå av NESH, 2006) sine retningslinjer for forskning, innenfor samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi. Jeg har vurdert følgende forhold som spesielt relevante for mitt prosjekt.

I forskning som inkluderer personer, er et av kravene at deltakerne fritt samtykker til deltakelse. Det vil si at de aktuelle individene ikke utsettes for press eller andre former for begrenset frihet når samtykket avgis. Personene som ønsker å delta, skal også alltid ha mulighet til å trekke seg fra undersøkelsen, uten noen form for konsekvenser. Videre skal aktuelle deltakere informeres om prosjektet, samt om hva deltakelsen innebærer.

Informasjonen må gis på en slik måte at den blir forstått (NESH, 2006:13).

Kravet om informert og fritt samtykke har blitt fulgt ved å gi informasjon, både muntlig og skriftlig (se vedlegg 1). Videre, har alle informantene samtykket til deltakelse, før de ble gitt informantstatus. Deltakerne fikk informasjon om prosjektet, og deres rettigheter gjennom et informasjonsskriv som ble sendt til dem i forkant av intervjuene. Informantene hadde fri tilgang til å stille spørsmål om undersøkelsen, eller å trekke seg, både før - underveis og etter intervjuet.

Personer som deltar i forskning, har krav på at de opplysninger de gir, behandles konfidensielt. De vil si at forskeren skal utvise særlig aktsomhet i behandlingen av datamaterialet, og opplysninger som kan identifisere deltakerne. Forskeren skal forhindre at opplysninger formidles eller benyttes på en slik måte at det kan skade enkeltpersoner (NESH, 2006:18). Kravet om konfidensialitet har blitt fulgt ved å anonymisere datamaterialet på en slik måte at enkeltpersoner ikke kan identifiseres. Ingen personopplysninger ble lagret på pc, eller skrevet ut. Lydfilene av intervjuene ble lagret på en minnepenn, men oppbevart utilgjengelig for andre enn meg. Ved godkjent sensurering av oppgaven vil filene tilintetgjøres.

Forskeren har ansvar for å unngå at deltakere i forskningsprosjektet utsettes for belastninger og skade (NESH, 2006:12). Dette kravet fordrer en kontinuerlig vurdering helt fra planleggingen av prosjektet, til prosjektets slutt. Måtte undersøkelsens deltakere behøve bearbeiding av forhold som kan tilknyttes deltakelse i undersøkelsen, bør forskeren stille med et slikt tilbud (NESH, 2006:12). I denne undersøkelsen har dette kravet blitt fulgt ved vurdering av prosjektet i sin helhet. Denne vurderingen startet etter at valg av tema fant sted. Underveis i prosessen har jeg som undersøker måtte vurdert og tatt avgjørelser som på ingen måte kan skade deltakerne. Videre har jeg fått tildelt veileder for prosjektet, og på den måten ble stegene i prosjektets gjennomføring observert av en annen part.

### **3.7 Presentasjon av data**

I neste kapittel skal jeg presentere og drøfte empiri fra undersøkelsen. Sammenlagt vil jeg presentere ni ulike funn. De fem første funnene er forhold både barnevern og barnehageinformantene formidlet som viktige for problemstillingen. Disse resultatene viste det seg å være en felles enighet rundt, til tross for at informantene tilhører ulike faggrupper og arbeider ved ulike instanser. Disse funnene har jeg valgt å kalle: det tverrfaglige samarbeidet mellom barnevernstjenesten og barnehagene, lovverket: opplysningsplikten, barnehageansattes frykt for å skade foreldresamarbeidet, barnehagens rutiner ved bekymring for barn og barnehageansattes kompetanse (teoretisk kunnskap, yrkesspesifikke ferdigheter og personlig kompetanse).

Deretter presenteres ett funn som informantene fra barnehagene formidlet som viktige for problemstillingen. Dette funnet har jeg valgt å kalle: foreldres frykt for barnevernstjenesten. Avslutningsvis presenteres ett funn som barnevernsinformantene mente var viktig for undersøkelsens problemstillingen. Funnet har jeg valgt å kalle: barnehagestyrers mulighet for påvirkning.

Bakgrunnen for at kapittelet «Presentasjon av empiri og drøfting» er strukturert slik, handler om at jeg anser samtlige av disse funnene som markante i datamaterialet. Selv om de to siste resultatene er eksklusive for gruppene. Videre begrunnes denne inndelingen i at jeg er interessert i å belyse gruppenes ulike perspektiver på problemstillingen. Dette var også intensjonen ved oppstart av dette prosjektet, da problemstillingen omfatter to ulike parter, med ulike ståsted.

Ved funn som presenteres benytter jeg meg av utsagn informanter har gitt underveis i intervjuene. I utvelgingen av hvilke sitater jeg ønsket å benytte har et av kriteriene vært at de var representative for funnene og at de var enkle å forstå.

## Kapittel 4. Presentasjon av empiri og drøfting

### 4.1 Det tverrfaglige samarbeidet mellom barneverntjenesten og barnehagene

Her vil jeg vise til et av resultatene i denne undersøkelsen. Det tverrfaglige samarbeidet mellom barnevern og barnehagen viste seg å være et forhold som påvirker barnehageansattes tilbøyelighet for å melde fra. I og med at tverrfaglig samarbeid kan innebære mange elementer, har jeg delt presentasjonen inn i ulike tema.

#### **Å ha kjennskap til hverandre:**

At ansatte i barnevernstjenesten og barnehagene har kjennskap til hverandre opplevdes givende ifølge informantene i denne undersøkelsen. Med kjennskap til hverandre mente informantene at en i alle fall visste hvem som arbeidet ved de ulike instansene. Det å ha ett eller to kjente fjes i barnevernstjenesten ble ofte oppfattet som positivt forhold av de barnehageansatte. For barnevernstjenestens del ble dette også forstått som formålstjenlig da de selv så at terskelen for å melde ble lavere i tråd med hvor godt de to instansene kjente til hverandre.

En informant med tilknytning til barnehage kommenterte dette slik: «[...] *Og da tenker jeg at det hadde vært lettere hvis barnevernet også hadde noen sånne runder, at jeg kjente de menneskene bedre! Det er jo alltid lettere å snakke med folk du har snakket med før liksom*» (Barnehageansatt). I dette sitatet viser informanten til at andre samarbeidende instanser som pedagogisk-psykologisk-tjeneste, helsesøster og logoped er ofte innom barnehagen, enten for å veilede, eller i forbindelse med møtevirksomhet. Slik informanten kommenterer dette oppleves ikke barnevernstjenesten som like tilstedeværende i barnehagen som disse instansene. Informantene fra barnehage ga ofte uttrykk for at barnevernstjenesten er en særlig viktig instans å ha kjennskap til. Bakgrunnen for det er at barnehagepersonellet ofte kjente på usikkerhet knyttet til levering av bekymringsmeldinger. Også informantene fra barnevernstjenesten så fordelene av å ha kjennskap til hverandre. En informant sa det slik:

*Jo oftere vi har kontakt, jo tryggere de blir på oss –jo mer melder de fra. Så jeg tenker for å få inn meldinger i barnevernet, eller for at barn skal bli oppdaget og meldt fra – så har samarbeid mye å si.* (Barnevernsansatt).

Denne informanten påpeker viktigheten av samarbeid med barnehagene. Videre forklarte samme informant at: hyppig kontakt, kjennskap til hverandre og hverandres arbeid påvirker barnehageansattes tilbøyelighet for å melde fra. Dette resultatet samsvarer med teori om samarbeid hvor «kunnskap om hverandre» er et av suksesskriteriene for å nå målene med tverrfaglig samarbeid (Erdal og Glavin 2013). Videre kan en se likhetstrekk ved Backe-Hansens undersøkelse, hvor ett av hennes funn kan forstås som samsvarende med dette resultatet. 37,4% av respondentene mente det ble vanskeligere å melde fra fordi barnehagen ikke hadde kjennskap til hvordan barnevernstjenesten arbeider (Backe-Hansen, 2009:44).

### **Møter og refleksjon i etterkant av levert melding:**

Barnehagepersonellet i denne undersøkelsen påpekte viktigheten av møter med barnevernstjenesten i etterkant av levert melding. En barnehageansatt beskrev det slik:

*[...] Og i de sakene de har vært inne så har det også vært sånn at vi - jeg vet ved en anledning i alle fall, bedt om å få et møte alene med barnevernet, uten foreldrene. Bare for at personalet her skulle få snakket om de følelsene som de hadde da i den saken (Barnehageansatt).*

Videre ble det satt fokus på at det er av stor betydning for barnehageansatte å få tilbud om en slik «debriefing» i etterkant av levert melding. I slike møter ble ulike tema tatt opp, eksempelvis: hva som opplevdes som vanskelig, hva som følte bra, hva var det barnehagen hadde gjort riktig, og hva som kunne ha vært gjort annerledes. Med bakgrunn i informantenes kommentarer om dette tema har barnehageansatte behov for veiledning om barn de har meldt fra om, for så å kunne møte like situasjoner på en adekvat måte senere. Backe-Hansens undersøkelse viser lignende resultater. Der framkom det at veiledning fra en med kompetanse innenfor barnevern kunne ført til lavere terskel for å melde fra (2009:46).

### **Manglende ressurser i barnevernstjenesten:**

Denne undersøkelsen viser flere tegn til at manglende ressurser i barnevernet fører til utfordringer i samarbeidet mellom barnevernstjenesten og barnehagene. Barnehageinformantene rapporterte ofte om utfordringer i forhold til manglende kapasitet i barnevernstjenesten. Konsekvensene av dette var flere: noen fikk ikke samarbeidet med barnevernet slik som planlagt, andre følte behov for å følge med at barnevernet kom i gang



med arbeidet etter levert bekymringsmelding, og i ytterste konsekvens opplevde noen at deres tilbøyelighet for å melde fra ble høyere.

I dette sitatet ser en hvordan barnehageansatte ofte opplever samarbeid med barnevernstjenesten: *«Jo jeg føler mange ganger, ja det er jo med andre samarbeidsmøter hvor kanskje barnevernet skal være med, så er det dem som hele tiden uteblir»*

(Barnehageansatt). Informanten opplever altså at barnevernstjenesten uteblir fra planlagt tverrfaglig samarbeid. Informanten viser riktignok forståelse for hvorfor det blir slik, men skulle ønsket at det var større kapasitet i tjenesten, og etterlyser at problemet blir sett nærmere på. En annen informant uttrykker hvordan manglende kapasitet hos barnevernet påvirker henne i egen arbeidsdag:

*Det fungerer helt, helt til jeg kommer i samtale med barnevernet. Så stopper det gjerne der. Hvor jeg opplever at jeg må presse på, presse på og presse på for å få igjennom saken, eller få den fullført. Få tiltakene i gang.* (Barnehageansatt).

Den samme informanten viser senere til hvorfor hun tror det er blitt slik: *«Det jeg vet, eller det som er blitt meg fortalt er jo at det er mye press på barnevernet, og de har mye å gjøre»* (Barnehageansatt). En annen informant forklarer at hennes terskel for å melde fra har høynet, etter at hun forsto at barnevernstjenesten har stort arbeidspress. Ved spørsmål om hennes terskel for å melde fra ble påvirket av dette, svarte hun: *«Ja, man vil i alle fall føle seg helt sikker tenker jeg»*. (Barnehageansatt).

Slik en ser her har manglende kapasitet i barnevernstjenesten resultert i at informanten ikke ønsker å kontakte barnevernet før hun er sikker på sin bekymring. En konsekvens kan bli at bekymringer må dokumenteres før de meldes videre. Noe som igjen kan bety at barnevernet ikke kommer i posisjon til barn som trenger det. Erdal og Glavin formidler at manglende ressurser kan føre til hindringer for å oppnå et velfungerende tverrfaglig samarbeid (2013:43). I denne undersøkelsen har det blitt poengtert at nettopp dette skaper utfordringer i samarbeidet mellom barnevern og barnehage. Om en skal forsøke å forstå hvilken mekanisme som settes i gang når barnehageansatte opplever barnevernstjenestens kapasitetssvikt, kan en vise til Erdal og Glavins suksesskriterie «nytteopplevelse» (2013:45). Kan det være slik at barnehageansatte som opplever dette mister følelsen av at det nytter å melde fra til barnevernstjenesten? En kan anta at deler av barnehagepersonellet i denne undersøkelsen ikke ser verdien av å melde inn saker, fordi det skaper mer arbeid for egen instans.

### **Mulighet til å kontakte barnevernet anonymt:**

De barnehageansatte blant informantene tilkjenner at de verdsetter muligheten til å kontakte barnevernstjenesten anonymt ved bekymring. Slik beskriver en informant fra barnehage dette: *«Jeg tenker terskelen for å ringe anonymt er mye lavere, den har vi brukt oftere etter vi har vært i kontakt med barnevernet om hvordan vi skal gjøre det»*. (Barnehageansatt). Den anonyme henvendelsen var mest til hjelp om barnevernstjenesten var tydelig på hva barnehagepersonalet skulle gjøre videre. En informant formidlet at det var til stor nytte om den som tok imot samtalen i barnevernet ga indikasjoner på om dette var noe som burde vekke bekymring, og om det var grunnlag for å levere en bekymringsmelding. Slik en ser her settes det pris på tydelighet fra barnevernstjenestens side. Backe-Hansens undersøkelse viser også at barnehageansatte verdsetter og etterlyser anonyme drøftinger med barnevernstjenesten (2009:54).

Informantene fra barnevernstjenesten hadde også erfaringer med anonym kontakt fra barnehagene. Flere påpekte at anonyme henvendelser ofte var det første leddet i prosessen fra bekymring til melding, en forklarer det slik: *«Ja, altså de fleste barnehagene kontakter oss per telefon først, også diskuterer de caset eller bekymringen sin anonymt»* (Barnevernansatt). Til tross for at mange av informantene opplevde anonym drøfting av bekymringer som ett ofte benyttet tiltak, førte ikke alltid denne drøftingen til det resultatet barnevernstjenesten ønsket. Slik beskriver en informant det: *«Men vi får en del henvendelser at de vil diskutere anonymt. Så ut fra det så skulle vi hatt noen flere»* (Barnevernansatt). Videre forklarer samme informant at slike anonyme henvendelser noen ganger blir møtt med en oppfordring til å melde fra, men at meldingen allikevel uteblir. Informanten viser til at i enkelte situasjoner kan forholdene endre seg, men at hun har liten tro på at det gjelder alle henvendelsene.

Slik en ser her står ikke antall anmodninger om levering av bekymringsmeldinger i et rimelig forhold til det reelle tallet meldinger som kommer fra barnehagene. Dette kan tyde på at anonyme drøftinger alene ikke kan forstås som tilstrekkelig for å senke terskelen for å melde fra. En kan reise spørsmål ved hva som forårsaker at barnehagene ikke velger å melde fra, til tross for at det oppmuntres til det. Kan det være slik at andre forhold forstyrrer i de sosiale prosesser som utspiller seg, dvs. når det er rimelig å forvente at prosessen med å ta meldeinitiativ starter? Eller skal en stille spørsmål ved hvor effektivt anonyme drøftinger faktisk er? En kan heller ikke se bort fra at enkelte bekymringer for barn avtar, fordi barnehagepersonalet ser at situasjonen forbedrer seg.

### **Tverrfaglig team:**

Innenfor tema samarbeid mellom barnevern og barnehage ble tverrfaglige team trukket fram som et positivt bidrag for å redusere terskelen for å sende inn bekymringsmeldinger. En beskriver nytten av tverrfaglig team slik: «*Nå ser vi at det sjelden kommer inn meldinger uten at det allerede er drøftet i det tverrfaglige teamet*» (Barnevernansatt). Samme informant viser videre til hvilke andre gevinster dette fører med seg:

*De to siste årene har vi hatt det her tverrfaglige teamet. Det har vært en veldig positiv utvikling, i så måte at nå kjenner vi alle de barnehagene vi har. [...] Det ble lettere å ta kontakt, vi blir mindre farlig på en måte for de ansatte.* (Barnevernansatt).

Slik det framkommer her bidrar møtene i tverrfaglig team til å redusere frykt og usikkerhet barnehageansatte har ovenfor barnevernstjenesten. Dette har antakelig også en sammenheng med at slike møter bidrar til at partene i et samarbeid blir bedre kjent med hverandre som personer, men også som instanser. Ifølge Erdal og Glavin er dette formålstjenlig for å oppnå et fungerende samarbeid (2013). Sitatene over viser til at kommunen har systemisert det tverrfaglig samarbeidet mellom barnevern og barnehage ved å implementere faste møter i tverrfaglig team. Dette viser seg ofte å være hensiktsmessig, da det gjør samarbeidet mer forutsigbart og mindre personavhengig (Erdal og Glavin, 2013:44). Backe-Hansens undersøkelse bekrefter dette resultatet. Hun fant ut at barnehagestyrerne kunne tenke seg å møte barnevernet jevnlig via etablerte møteplasser (2009:10).

Et hovedinntrykk som formidles av samtlige informanter, er at mer forpliktende samarbeid mellom barnevern og barnehage vil bidra til å øke barnehageansattes tilbøyelighet for å melde fra. For øvrig er det flere forhold relatert til tverrfaglig samarbeid som viser seg å være sentrale: Å ha kjennskap til hverandre, å ha møter og refleksjon i etterkant av levert melding, manglende ressurser i barnevernstjenesten, mulighet til å kontakte barnevernet anonymt, og samarbeid i tverrfaglig team.

For barnevernstjenestens del ser en at dette er behov som uten tvil vil bety et økende tidsbruk til samarbeid med barnehagene. Barnehageansatte formidler imidlertid at de opplever barnevernet som en «belastet instans», men ønsker samtidig tettere samarbeid. Dette forstås som et noe motsetningsfylt forhold, da etterspørselen etter barnevernets tjenester øker, mens arbeidskapasiteten i tjenestetilbudet allerede sies å være begrenset. Imidlertid er det enighet i begge informantgruppene om at samarbeid mellom barnevern og barnehage er betydningsfullt når gjelder terskelen for å melde fra.

## 4.2 Lovverket: opplysningsplikten

Et av undersøkelsens resultater gjelder forståelse av opplysningsplikten slik den fremgår av loven. Både informanter i barnehage og barnevern formidler at lovteksten i seg selv kan føre til vegring for å levere bekymringsmeldinger til barnevernstjenesten.

Ved spørsmål om hva en av barnehage-informantene tenkte om opplysningsplikt-paragrafen kom følgende som svar: «*Nei hva er alvorlig?! Med en gang det står alvorlig, så blir jo terskelen større for å ta ... Altså da må det jo være noe virkelig alvorlig!*» (Barnehageansatt). Samme informant forklarte at dette var tatt opp som tema i personalgruppa, der konklusjonen innebar at synlige tegn som blåmerker og lignende kan forsås som alvorlig. Dette eksemplet representerer hvordan store deler av utvalget tenkte om opplysningsplikten. Slik en ser her skaper begrepet «alvorlig» utfordringer for barnehagepersonellet. Det blir vanskelig å forstå hva som menes med begrepet. Barnehageansatte tolker det dit hen at deres opplysningsplikt trer i kraft ved svært alvorlige forhold ved barnets omsorgssituasjon. Informantene oppfatter det slik at det da skulle handle om vold, overgrep, vanskjøtsel og rusavhengighet hos foreldre. Andre bekymringer ble forstått som mindre passende for barnevernstjenestens arbeid.

Ansatte i barnevernstjenesten hadde mange tanker om hvordan opplysningsplikten påvirker barnehageansatte ved bekymring for barn. En forklarte det slik:

*Og det er akkurat det der når det står alvorlig, og det henger barnehagene seg opp i. Og da tenker de: okei da skal det være så alvorlig. Derfor begynner de på en måte å granske selv hvor alvorlig det er. Og det er akkurat det de henger seg opp i!*  
(Barnevernsansatt).

Slik det fremkommer her skaper bruken av begrepet «alvorlig» en høyere terskel for å levere bekymringsmeldinger til barnevernet. Dette fører til at barnehageansatte ønsker å kartlegge om deres bekymring kan være forankret i alvorlige forhold ved barnets omsorgssituasjon. Hjelpere kan bli usikre på hva deres rolle er ved bekymring for barn – dvs. at hjelpere som arbeider med barn ofte bytter rolle i slike situasjoner, og havner i en slags bevisføring og etterforskning av barnets situasjon (Killén, 2009:77).

Flere av informantene fra barnevernstjenesten hadde dannet seg teorier om hvorfor barnehageansatte tolket loven slik, og en av informantene forklarte: «*For hva tenker man når man hører alvorlig omsorgssvikt? Man tenker jo grov vanskjøtsel. [...] De verste sakene, og da er man litt for seint ute – egentlig*» (Barnevernsansatt). Denne informanten viser hvilke assosiasjoner som vekkes når en hører begrepet alvorlig omsorgssvikt. Informanten setter

også fokus på at denne forståelsen resulterer i at barnevernet mottar bekymringsmeldinger kun ved svært alvorlige mistanker omkring barnets omsorgssituasjon. Dette gjør det vanskelig å komme i posisjon til familier hvor en mulig kunne ha satt inn hjelpetiltak for å forebygge at problemene eskalerer.

En informant ansatt i barnevernstjenesten antyder at en må kjenne til forarbeidene til paragrafen for å kunne forstå den: *«Jeg har gått veldig mye inn i den paragrafen, og vet at det ligger mye, mye mer under den, og i forarbeidene til den, enn hva som faktisk står der»* (Barnevernsansatt). Videre sier informanten at hun selv kjenner godt til forarbeidene til paragrafen, og som følge av det oppleves den som mer konkret. Men hun viser til at om en ikke har en slik kjennskap til den, så blir lovteksten for generell og lite retningsgivende. En informant med tilknytning til barnehage kunne bekrefte at paragrafen fremstår som svært generell: *«Og den siste setningen med at det er atferdsendringer og sånne ting er litt mer diffus. Jeg tenker den kanskje kunne vært klargjort litt mer i forhold til hva dem tenker- det er mye som kan skje»* (Barnehageansatt). Samme informant tilføyer at en vanlig observasjon i barnehagen nettopp er atferdsendringer hos barn, og dermed blir det utfordrende å vite når en skal forstå slike endringer som alvorlig.

Forståelse av opplysningsplikten forutsetter altså grundige forkunnskaper. Hvordan undervises barnehagelærerstuderenter om lovverket? Ifølge denne undersøkelsen kan en anta at det finnes mangler i utdanningen omkring temaet. En informant fra barnehage forklarte følgende: *«Det er faktisk ikke så lenge siden vi i personalet diskuterte det. Og vi fant ut at ... Det er vel en plikt vi på en måte kjenner på i hele kroppen, men er litt lite opplyst om!»* (Barnehageansatt). Dette er forenlig med resultater både fra Eriksen (2009) og Bratterud og Emilsens (2011) undersøkelser, hvor det framkom at barnehageansatte kjenner seg usikre og etterspør økt kompetanse på lovverket som behandler opplysningsplikt til barnevernet.

Barnekonvensjonen artikkel 3 del 2 lyder som følger:

*Partene påtar seg å sikre barnet den beskyttelse og omsorg som er nødvendig for barnets trivsel, idet det tas hensyn til rettighetene og forpliktelsene til barnets foreldre, verger eller andre enkeltpersoner som har det juridiske ansvaret for ham eller henne, og skal treffe alle egnede, lovgivningsmessige og administrative tiltak for dette formål.* (FNB, 1989:9)

Artikkelen slår fast at barn skal få en form for beskyttelse og omsorg som sikrer dets trivsel. Primært faller dette ansvaret på barnets foreldre, men også staten har et ansvar i dette. *«Ved at konvensjonen er inkorporert i norsk rett, har staten forpliktet seg til å treffe alle egnede*

*tiltak for å realisere dette formålet» (Kjønstad og Syse, 2008:236). Med dette i minne kan en stille spørsmål ved om opplysningsplikten slik den lyder i dag bidrar til realisering av dette formålet. Er paragrafen om opplysningsplikt noe som etterfølges i praksis i dag? Mye tyder på at det ikke er slik, og denne undersøkelsen tyder på at lovteksten i seg selv står for mangler som fører til vegring for å melde fra. Også andre har observert utfordringer knyttet til opplysningsplikten. Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet har utarbeidet en tiltaksplan for å bekjempe vold og seksuelle overgrep mot barn (2014-2017), hvor det vises til planer for endringer av opplysningsplikten: «Opplysningsplikt til barnevernet skal forenkles og klargjøres. Tilsvarende bestemmelser i andre tjenesters lovverk skal også vurderes. Formålet er å øke ulike myndigheters og yrkesutøveres oppmerksomhet om, forståelse av og etterlevelse av opplysningsplikten til barnevernet» (BLD, 2014:19). Sett i sammenheng med hva denne undersøkelsen viser, vil planene om disse endringene være nyttige for å sikre at barn som vekker bekymring blir meldt fra om.*

I resultatet over er det fokusert på at begrepet «alvorlig» vanskelig lar seg definere. Begrepet benyttes gjentatte ganger i lovteksten i barnehageloven § 22, «Opplysningsplikt til barnevernstjenesten». Dette fører til utfordringer for ansatte i barnehager, der de skal vurdere om deres bekymring for et barn skal meldes til barnevernet. Ut fra denne undersøkelsens data kan en hevde at slik barnehageloven (2005) § 22 fremgår i dag står den i motsetning til idealet om tidlig intervensjon for barn i risiko. Når lovteksten fører til en tolkning der kun bekymringer som omhandler mistanke om vold, seksuelle overgrep og vanskjøtsel fører til levering av bekymringsmeldinger, vil andre barn og deres problemer ikke føre til reaksjon.

Videre kan det virke som at lovteksten fører til at barnehageansatte ønsker å gjennomføre omfattende undersøkelse av barnets situasjon. Dette henger sammen med et ønske om å være sikker på at barnet opplever alvorlige former for omsorgssvikt (jf. Barnehageloven, § 22).

Igjen kan en se manglende forenlighet med idealet riktig hjelp til riktig tid.

Hovedkonklusjonen til dette resultatet er at paragrafens ordlyd ser ut til å skape «støy» i barnehageansattes vurdering i bekymringssituasjoner.

#### **4.3 Barnehageansattes frykt for å skade foreldresamarbeidet**

Frykt for å skade samarbeidsforholdet til foreldre påvirker barnehageansattes terskel for å levere inn bekymringsmeldinger. En barnevernsinformant kunne vise til en årrekke innen

barnevernsfeltet, hvor denne frykten alltid har eksistert i barnehagene: «*Nå nevnte jeg jo til deg at jeg har jobbet i over tjue år, og den har ikke forandret seg fra jeg var nyutdannet og jobbet første året i barnevernet. Det er akkurat den samme bekymring, det er å ødelegge samarbeidsforhold*» (Barnevernansatt). Denne bekymringen viser seg å skape store utfordringer for barnehageansatte. En av barnehage-informantene uttrykte det slik:

*Det som er vanskelig er at når vi skal melde så må vi gi beskjed til foreldrene først. Ikke nok med det at det er skummelt å gi beskjed, men det er skummelt fordi du mister jo tilliten og du mister mest sannsynlig barnet ut av barnehagen.* (Barnehageansatt).

Slik det fremgår her er frykten delt opp i flere deler: det er utfordrende og skummelt å samtale med foreldrene om sin bekymring for barnet, en risikerer å miste foreldrenes tillit til barnehagepersonellet og barnehagen som helhet. Avslutningsvis frykter barnehagepersonellet at foreldrene tar barnet ut av barnehagen. Flere av informantene fokuserte på disse forholdene som særlig urovekkende konsekvenser av å formidle sin bekymring til foreldre. Dette har likhetstrekk til tidligere forskning der det dokumenteres at barnehageansatte opplever det vanskelig å opplyse om sin bekymring til foreldre av lignende årsaker (Bratterud og Emilsen 2011, Eriksen 2009, Backe-Hansen, 2009).

Hvorfor er det problematisk å samtale med foreldrene om sin bekymring? Deler av redselen ser ut til å ha tilhørighet i mulige konsekvenser dette kan ha for barnehagepersonellet som formidlet sin bekymring til foreldrene. En barneverns-informant påpekte hvordan det kan ramme den barnehageansatte som person:

*Men her, i et lite samfunn så møter du dem på butikken, i selskap, i dugnadsarbeid og ja.. Så du skal liksom forholde deg til dem på mange arenaer. Og, du kjenner dem kanskje fra før av, og så skal du melde – det er vanskelig!* (Barnevernsansatt).

Slik en ser her begrunnes frykten også i hva som kan skje når barnehagepersonellet forlater barnehagen etter en arbeidsdag. Dersom en tar beslutningen om å formidle sin bekymring til foreldrene, vil foreldrene se annerledes på deg utenfor barnehagens fire vegger, og det kan skape ubehageligheter på flere arenaer enn i barnehagen. Flere informanter uttrykte bekymring for at foreldrene skulle bli sinte og bebreidende som et resultat av samtalen. En annen frykt omfatter hva konsekvensene kan bli for barnet. Som det framgår av sitatet over så frykter også barnehageansatte at barnet kan bli tatt ut av barnehagen. En informant med tilhørighet til barnehage uttalte at det da må gjøres en vurdering, og hun uttrykte det slik: «*Og da må man nesten avveie om man vil miste kontrollen over barnet [...]*» (Barnehageansatt).

Det informanten opplever å måtte vurdere, er om barnets situasjon vil forverres av at bekymringen formidles til foreldrene. Mulige utfall kan for eksempel være at barnet starter i ny barnehage. Den nye barnehagen bruker så tid på å bli kjent med barnet, kjenne på magesfølelsen om en mulig bekymring, og først etter en tid med kartlegging av barnet tas steget videre og bekymringen formidles til foreldrene og mulig til barnevernstjenesten. Risikoen med dette som utfall er at det tar lengre tid enn ønsket før oppmerksomheten rettes mot barnet igjen. Med bakgrunn i dette vurderer barnehageansatte at det antakelig er bedre å følge opp barnet selv med de ressurser som barnehager har tilgang på internt eller eksternt.

Flere av utsagnene fra informantene både i barnevern og barnehage kan ses i lys av Killéns (2009) teori om strategier profesjonelle tar i bruk for å dempe ubehag. Slik det fremkommer i denne undersøkelsen har barnehageansatte en tilbøyelighet for å overidentifisere seg med foreldrene. En informant fra barnehage formidlet sine tanker om foreldrenes rolle i barnehagens bekymring for barn:

*Jeg tenker at det sikkert hadde vært enklere å si at ja herregud hun dama som gikk forbi her nå, hun behandlet barnet sitt stygt, at der burde ha vært ... Men så kjenner du jo foreldrene, også tenker du at huff ja de gjør jo kanskje så godt de kan og ... Man ja – er jeg bedre enn dem? (Barnehageansatt).*

Det er flere tegn til overidentifisering med foreldre i dette sitatet. Slik en ser her tenker informanten at kanskje det er slik at foreldrene gjør så godt de kan. På denne måten står hun i fare for å vurdere omsorgskapasiteten etter foreldrenes vilje mer enn etter deres evner. At en prøver, og ønsker å gi barnet den omsorgen det trenger blir muligens sett på som tilstrekkelig i situasjonen, og en står i fare for å granske barnet og foreldrene uten forankring i virkeligheten. I sitatet stiller informant spørsmål ved om hun kan forstå seg selv som bedre enn foreldrene, og på den måten sidestiller hun seg også med dem. Når en har kommet så langt er det vanskelig å finne argumenter for at barnets situasjon ikke er god nok, nettopp fordi en ikke lenger har noe å utsette på foreldrenes omsorgsevne.

Andre måter å overidentifisere seg med foreldrene på kan være når en projiserer egne følelser som forelder til foreldrene i saken (Killén, 2009). Eksempelvis gjennom at en lever seg inn i situasjonen, og ser for seg hvor vondt det måtte være å høre at andre stiller seg kritisk til om barnet ditt har det slik det burde. En informant fra barnehage forklarer det slik: «Du er jo selv forelder som regel. Så du vet jo hvordan det kjennes hvis det er noen som stiller tvil om du er egne mor eller far. Da er det sårt» (Barnehageansatt).



En slik tankegang trenger nødvendigvis ikke å påvirke barnehagepersonellet til å la være å ta samtalen med foreldrene, men den kan skape vegring fordi en så godt kan relatere seg til situasjonen. Allikevel kan en ikke se bort fra at å kjenne på disse følelsene kan bidra til at barnehagepersonellet velger sine ord med omhu og gjør sine forberedelser før samtalen gjennomføres. Dette kan føre til en bedre samtale med foreldrene. Faren ved en slik tenking er at dersom en utelukkende tar foreldrenes perspektiv og virkelighetsforståelse, så kan barnets behov bli oversett.

Frykten for å skade foreldresamarbeidet kan føre til distansering og ansvarsfraskrivelse (jf. Killén, 2009). En barneverns-informant viser til hvordan barnehageansatte ønsker å unngå opplysningsplikten til barnevernstjenesten ved å delegere ansvaret til andre:

*Noen ganger sier de også det at: ja vi vet at det er også andre som går med den type bekymringer, og er det ikke mye bedre at de for eksempel melder fra, for at vår relasjon til foreldrene ikke skal bli ødelagt. (Barnevernsansatt).*

Slik en ser her har barnevernstjenesten erfaringer med at barnehageansatte heller skulle sett at andre instanser, med mindre kontakt med foreldrene kunne tatt seg av leveringen av bekymringsmeldinger. Å besitte slike tanker omkring opplysningsplikten kan føre til at en håper og tror at noen andre gjør noe med saken. Eller at en lar være å agere, fordi det ville vært så ødeleggende for samarbeidet med foreldrene.

Avslutningsvis formidlet informantene sine tanker om hvordan frykten for å skade samarbeidsforholdet til foreldre kunne blitt mindre. Forslagene samsvarte med hverandre, uavhengig om informantene var fra barnehage eller barnevernstjeneste. Det var enighet om at alle foreldre burde få informasjon om barnehagens samarbeid med barnevernstjenesten, samt deres opplysningsplikt ved bekymring for barn. En informant fra barnevernet sa det slik:

*Når det begynner nye barn i barnehagen, at man informerer foreldrene om at man har samarbeid med barnevernstjenesten for eksempel, helsestasjon – altså at barnehagen har den. Og det her med at de er pliktig til å melde hvis det er noe, og da melder de. (Barnevernsansatt).*

Samme informant forklarte at det også kan være formålstjenlig å fokusere på at samarbeid med barnevernstjenesten faktisk betyr å ivareta barns beste, ved å ivareta barnets sikkerhet og rettsikkerhet. Andre informanter foreslo at den jevnlige samtalen med foreldrene ikke bare måtte berøre det «overflatiske» som foregår i barnehagen, men også andre forhold som angår barnet:

*Ja, de er kanskje litt vant til å møte foreldrene og bare snakke om sånn – ja han har spist en eller to brødskeer i dag, og lekt ute og sovet middagslur og alt det der. Og ikke om ... Litt dypere ting kanskje, sånn ja. (Barnevernsansatt).*

Her viser informanten til sitt inntrykk av hva samtaler mellom barnehage og hjem, oftest handler om. Informanten antyder at den daglige samtalen med foreldrene, også må ta for seg temaer som kan være mindre lystbetonte. Det finnes andre som er enige med denne informanten. Tidligere redaktør i Norges Barnevern har påpekt at om det er etablerte rutiner for å snakke om og med barnet i barnehagene, vil det også være naturlig å ta opp bekymringer knyttet til barnets reaksjoner eller atferd (Vindegg, 2011). Det som signaliseres her, både av Vindegg og informanten, er at om det faktisk samtales hyppig om barnet, vil det være naturlig å inkludere endringer hos barnet som vekker bekymring. Motsatt kan en tenke seg at i barnehager der det sjeldent blir snakket om barnet med foreldrene, oppstår det større barrierer for å ta samtaler med ubehagelig karakter.

I resultatet over har det blitt satt lys på at barnehageansattes tilbøyelighet for å melde fra påvirkes av foreldresamarbeidet. Mange uttrykte frykt for at samarbeidet med foreldrene skulle bli ødelagt. Videre ble det formidlet at barnehageansatte er redde for at foreldrene skal velge å ta barnet ut av barnehagen. Spørsmålet ble så: hva er barnets beste i dette tilfellet? Mange fryktet at barnets situasjon ville forverre seg når foreldrene ble kjent med barnehagens bekymring. Det ble rettet oppmerksomhet mot at barnehageansatte mulig velger å bruke strategier for å dempe ubehaget i disse situasjonene. Spesielt overidentifisering med foreldre, projisering av egne følelser, samt fraskrivelse av ansvar og distansering fra saken viste seg å være sentrale (jf. Killén, 2009).

#### **4.4 Barnehagens rutiner ved bekymring for barn**

Rutiner er viktig i situasjoner der barnehageansatte kjenner seg bekymret for barn. Og rutinene må være konkrete, og slik at framgangsmåten ved bekymring tydelig illustreres. Informantene i barnehagen formidlet at hele personalgruppen må kjenne til rutinene og hva de innebærer. Et tiltak for å sikre at dette ivaretas, kan gjøres ved at personalgruppen selv er med på å utarbeide innholdet i rutinebeskrivelsene.

Flere i informantgruppen forklarte at mangel på rutiner både fører til usikkerhet og frustrasjon. En barnehagestyrer forklarte sin frustrasjon til manglende rutiner ved bekymring for barn slik: «Generelt så tror jeg, hvis jeg tenker generelt barnehagestyrere i ja, så tenker

*jeg at, i og med at man ikke har faste rutiner, så er det mer frustrerende. Hvor skal man – hvilken vei skal man gå?»* (Barnehageansatt). Som barnehagestyrer blir det særlig tyngende å ikke vite hvilke retningslinjer en har å forholde seg til, da det ofte er styrer som står ansvarlig for levering av bekymringsmeldinger (jf. Barnehageloven, 2005, § 22). Datamateriellet viser også til at eksterne rutiner er like viktig som interne. I kommuner der det ikke var enighet om framgangsmåten ved levering av bekymringsmeldinger til barnevernstjenesten på generell basis ble det spesielt utfordrende for barnehagene. Dermed er det viktig at det er klargjort også fra barnevernstjenestens side hvordan meldingene skal se ut, og hvem meldingen skal formidles til. Backe-Hansens undersøkelse kan bekrefte dette resultatet. Styrene i hennes undersøkelse ga uttrykk for behov for felles retningslinjer for alle instanser ved mistanke om omsorgssvikt (2009:56).

Et annet sentralt poeng i datamaterialet er at hele personalet i barnehagen kjenner til rutinene. Flere av informantene kunne fortelle at det var utarbeidet rutiner i barnehagene, men at det i hovedsak var barnehagestyrer og pedagogiske ledere som hadde kjennskap til dem.

Bakgrunnen for problemet ble blant annet forklart slik: *«Jeg tenker at dette er litt på sånn nivå. Assistentene har lite kunnskap, så har du fagarbeiderne med litt mer, så har du lederne som vet mye, og styrerne som vet mest!»* (Barnevernsansatt).

Slik det blir fremstilt her kan en se indikasjoner på et autoritets-hierarki i personalgruppen, der de som har mer administrativt ansvar kjenner best til rutinene for håndtering av bekymringsmeldinger. Godal viser til lignende forhold, dvs. der det framkom at hierarkisk strukturering av barnehagens ansvarsområder førte til økt risiko for at pedagogene ble stående alene på hver avdeling. Dette økte risikoen for at pedagogene var alene om deres oppfatning av barna (2011:54). Dette kan bli problematisk da assistenter, fagarbeidere og andre som arbeider tett på barnegruppene i barnehagen da vil mangle innsikt i rutinene ved bekymring for barn. Generelt sett kan en anta at det er disse som står i best posisjon til å se tegnene som fører til bekymring. Resultatene i denne undersøkelsen viser tegn til at det også er disse som vet minst om hva en skal gjøre ved bekymring for barn. Med bakgrunn i dette kan en fastslå at rutiner må være kjent av alle ansatte i barnehagen for at de skal være hensiktsmessige.

Imidlertid formidles det et inntrykk av at en rutine kan være så mangt. Samlet sett formidler mine informanter at det er viktig med gode rutiner for informasjonsflyt og kommunikasjon i personalgruppa. En informant forklarte hvordan manglende kommunikasjon i personalgruppa førte til at det helhetlige bildet av situasjonen rundt barn ikke ble tydeliggjort. Videre forklarte

hun at det ved tilfeldigheter kom fram at flere hadde vurdert enkelte signaler som bekymringsfulle. I etterkant av dette endret barnehagen rutinene, og gjorde det til et fast månedlig innslag å ta opp sine bekymringer, selv de av det mer diffuse slaget. Bakgrunnen for dette var at den enkelte barnehageansatte vanskelig kunne få med seg alle detaljer rundt barna i barnehagen. Når det gis muligheten til å dele disse detaljene kan en se om det er andre som har observert lignende signaler hos barnet. Rutiner som dette kan en anta fører til at barn som opplever omsorgssvikt blir oppdaget tidligere i barnehagen.

Ansatte i barnevernstjenesten hadde flere tanker om hvordan rutinene kunne vedlikeholdes i barnehagene, og en forklarte det slik:

*[...] gode rutiner, skriftlige rutiner, ha internkontrollen på plass, og at denne evalueres i hvert fall en gang i året, og at man ved nye ansettelser, også tar opp den type rutiner. Altså er det bekymring for barn – hva gjør man da. For på en måte når man gjør det så setter det seg inn i barnehageveggene, for å si det sånn!*  
(Barnevernsansatt).

Her ser en at det er viktig å sikre at rutinene fungerer slik de skal ved å gjennomføre internkontroll og evaluering. I Godals undersøkelse viste det seg at barnehagene ikke hadde utarbeidet klare rutiner i situasjoner der barn vekker bekymring, og dette førte til usikkerhet blant personalet i slike situasjoner (2011:50). Backe-Hansens undersøkelse viste imidlertid til at nesten alle barnehagene hadde utarbeidet rutiner ved mistanke om omsorgssvikt (2009:33). Det ble dermed konkludert med en ikke kan se en sammenheng mellom manglende rutiner og antall meldinger fra barnehagene. Sett bort fra dette ble det ikke undersøkt hvor godt rutinene fungerte etter formålet (Backe-Hansen, 2009:35). Av andre forhold som kan ha påvirket resultatet her, finner vi at utvalget utelukkende besto av barnehagestyrere. Det vil si at det ikke er undersøkt om også andre i personalgruppa i barnehagene kjente til de etablerte rutinene.

Rutiner synes å påvirke barnehageansattes tilbøyelighet for å melde fra om bekymring som oppstår. Mangel på dette fører imidlertid ofte til usikkerhet og frustrasjon. Like viktig som at barnehagen har etablerte interne rutiner, er de eksterne rutinene. Det viste seg å være viktig at barnevernstjenesten i kommunen hadde klare retningslinjer for hvordan barnehagene skulle gå fram ved bekymring for barn. Det ble rettet oppmerksomhet mot at barnehagens personalstruktur førte til at rutinene ikke var kjente hos alle. De som hadde best kjennskap til rutinene var gjerne barnehagestyrer og pedagogiske ledere. Dermed kan en konkludere med at rutiner i seg selv ikke er tilstrekkelig, de må gjerne være diskutert i plenum, og gjort kjent hos alle i

personalgruppen. Et trekk som gikk igjen i informantenes fortellinger var viktigheten av et felles forum for samtale om barn som vekker bekymring.

#### **4.5 Barnehageansattes kompetanse**

De barnehageansattes kompetanse påvirker terskelen for å levere bekymringsmeldinger, og når informantene snakket om dette temaet, så vekslet de mellom forskjellige dimensjoner. I tråd med framstillinga i teori-kapitlet foran har jeg valgt å disponere drøftinga av mine funn med utgangspunkt i tredelinga i kompetansetrekanten: teoretisk kunnskap, yrkesspesifikke ferdigheter og personlig kompetanse.

Teoretisk kunnskap viser seg å være viktig når barnehageansatte kjenner seg bekymret for barn, og det var det enighet om i begge gruppene av informanter. Etter dette eksisterer det et *skille*: det er kun barnevernansatte som har tatt opp temaet yrkesspesifikke ferdigheter, og det er kun barnehageansatte som har tatt opp temaet personlig kompetanse. I sum ser en altså at teoretisk kunnskap anses som viktig uavhengig av hvilken gruppe informantene hører til, men at der eksisterer forskjellige tanker om yrkesspesifikke ferdigheter og personlig kompetanse.

##### **4.5.1 Teoretisk kunnskap**

Et av denne undersøkelsens resultater indikerer at barnehageansattes teoretiske kunnskap påvirker tilbøyeligheten for å melde fra. I all hovedsak forteller datamaterialet at jo mer kunnskap barnehageansatte har om barn og omsorgssvikt, jo enklere er det å melde fra om sin bekymring. Samtlige av informantene fortalte at barnehageansatte trenger mer teoretisk kunnskap om flere temaer. De mest omtalte temaene var omsorgssvikt, seksuelle overgrep, rusproblematikk hos foreldre, vold i nære relasjoner, og tidlig intervensjon/forebygging.

Mest omtalt var behovet for økning i kunnskap om omsorgssvikt. Spesielt ble det tatt opp at det er avgjørende å kjenne til de ulike formene for omsorgssvikt, og symptomene på dem. Kunnskap om hva omsorgssvikt er, og hvordan det kan påvirke barns atferd ble sett på som viktig fordi det skaper forutsetninger for å *se* de barna som opplever omsorgssvikt. En barnehageansatt uttrykte dette slik: «*Eh – personalet, at de er skolert på å kunne se og ta tegnene, ta disse gulltrådene som barna legger ut, små varsel eller hva jeg skal si - på at her er det noe*» (Barnehageansatt). Ikke sjeldent benyttet informantene nettopp slike

formuleringer om symptomer på omsorgssvikt: tegn, signaler og varsler var begreper som gikk igjen i intervjuene. Begrunnelsene for at nettopp denne type kunnskap var verdifull for ansatte i barnehager befinner seg på et grunnleggende nivå: du kan ikke se, det du ikke vet eksisterer (Skau, 2003). For at barnehageansatte i det hele tatt skal ha mulighet til å gi opplysninger til barnevernstjenesten må de vite hva de skal vende blikket mot, en barnehageansatt forklarte det slik:

*Ja, det var nok lett å si at, før vi fikk den kompetansen så var det kanskje lett å si at – nei vi har ikke noen sånne barn hos oss. [...] Men vi har det, jeg er sikker på at vi har det, men vi klarer ikke å se dem!* (Barnehageansatt).

Å se tegnene på at et barn opplever sviktende omsorg er vanskelig, og flere satte fokus på at tegnene ikke alltid er markante. Spesielt ble det rettet fokus på at barn som opplever omsorgssvikt muligens også opplever dette som «normalt», det vil si at det er ikke alltid åpenbart når barn ikke har det bra. En barnehageansatt påpekte at nettopp derfor må en vite hva en skal se etter, og hva disse signalene på omsorgssvikt kan være: «*Så det er vi rundt dem som må se de her tegnene, og klare å sette de sammen!*» (Barnehageansatt). Litteraturen viser også at barn benytter seg av overlevelsestrategier, de vil ofte forsøke å forsvare sine foreldre og skjule sine opplevelser (Halvorsen, Killén og Grøgaard, 2013:16). Slike strategier kan medføre til at tegnene på omsorgssvikt blir enda mer utfordrende å få øye på. Halvorsen et.al viser til at barn ofte vet at det som skjer dem er avvikende: “*They know a lot about social taboos long before they have heard this term, and they know full well what the adult world does not want to hear*” (2013:16).

Resultatet over samsvarer med flere tidligere forskningsbidrag på feltet. Eriksens undersøkelse viste i likhet med denne at barnehageansatte opplever det vanskelig å identifisere tegn på omsorgssvikt (2009:59). Backe-Hansens kartlegging viste også til lignende resultater, hvor barnehageansatte påpekte behovet for mer kunnskap om tegn på at barn utsettes for omsorgssvikt (2009:10,56).

Tema seksuelle overgrep ble også hyppig tatt opp av informantene. Datamaterialet viser at dette er et emne barnehageansatte trenger mer kunnskap om, men også at emnet er tabubelagt og vanskelig å snakke om. En informant fra barnehage sonderte rundt temaet seksuelle overgrep slik: «*Det er litt sånn tabu, og det er vanskelig å snakke om, og ofte så er det vanskelig å få tak i de tingene*» (Barnehageansatt). Videre formidlet informantene at temaet vold i nære relasjoner er utfordrende, og de de kjenner på behovet for mer kunnskap om tema. Dette er i tråd med hva hovedtrekkene i forskningen forteller om dette tema. Bratterud og

Emilsen (2011) fikk i sin kartlegging av barnehageansattes kompetansebehov resultater som viser at barnehagene etterspør kunnskap om overgrep og vold. Øverlien og Sogn (2007) undersøkte hva studenter ved blant annet barnehagelærerutdanningene mente om opplæringstilbudet i utdanningen. Her viste det seg at tema som vold og seksuelle overgrep ikke ble gitt tilstrekkelig opplæring i.

Barnehageansattes behov for mer kompetanse om tema som vold og seksuelle overgrep har nylig blitt stadfestet på høyere plan, i «Tiltaksplan for å bekjempe vold og seksuelle overgrep mot barn og ungdom (2014-2017)» skal det settes inn tiltak for å sikre kunnskap om seksuelle overgrep og vold i barnehagelærerutdanningen (BLD, 2014:37). Videre skal også barna i barnehagen sikres informasjon om disse temaene (BLD, 2014:25). Resultatene i denne undersøkelsen kan bekrefte behovene for slike tiltak.

Av andre tema ble også rusproblematikk omtalt. Flere uttrykte store vanskeligheter med å se at foreldre har slike problemer. En barnehageansatt forklarte det slik: *«Hvis det kommer en far i barnehagen og en annen assistent kommer og sier at han tror han er rusa, så klarer jeg ikke se det. [...] Ja, jeg trenger å vite hva jeg skal se etter, symptomer»* (Barnehageansatt).

Mine informanter formidler at de overnevnte kunnskapsmanglene fører til at usikkerhet i bekymringssituasjoner. En informant fra barnevernstjenesten forklarte hvilke reaksjoner hun har observert hos barnehageansatte: *«De blir veldig redd, de blir usikker og redd og da trekker dem seg unna. Istedenfor å gå inn i det så velger dem å ikke gå videre»* (Barnevernansatt). Slik en ser her fører også manglende kunnskap til unnvikelsesatferd hos barnehageansatte. Dette ligner på Killéns teori om behandleres overlevelsestrategier, hvor særlig «Introjisering og handlingslammelse eller uhensiktsmessig atferd» kan forklare denne måten å agere på. Her beskriver Killén at hjelpere tenderer til å la seg følelsesmessig påvirke av de barn og familier en møter i sitt arbeid. I spesielt vanskelige og bekymringsverdige tilfeller kan dette føre til at hjelperen blir handlingslammet, og mister muligheten til å observere og å handle adekvat (2009:75). En kan anta at det er lignende mekanismer som settes i gang, når barnehageansattes redsel og usikkerhet fører til handlingslammelse i situasjoner hvor barn vekker bekymring.

Som en avsluttende drøfting om dette resultatet ønsker jeg å rette oppmerksomheten på hvorfor det er slik at barnehageansatte mangler denne type kunnskap. En kan stille spørsmål ved om denne type kunnskap settes fokus på i barnehagelærerutdanningen. Kan det være slik at tema som omsorgssvikt ikke «tilhører» den gjeldende kunnskap om barn som råder i dag?

Hennum (2010:58) har problematisert anvendelsen av enkelte kunnskapsregimer ovenfor andre, og har stilt seg spørrende til hvilke konsekvenser dette har for enkelte grupper barn og familier i vårt samfunn. I denne diskusjonen har hun derimot sett på andre forhold enn kunnskap om omsorgssvikt. Allikevel finnes det et sammenligningsgrunnlag til denne undersøkelsens resultater. Hennum (2010) problematiserer at dagens samfunn anvender kunnskapsregimer som ikke tar hensyn til hvilke levekår barnet og familien tilhører. Noe som medfører til at alle barn og familier vurdert ut fra en standard som fastslår at barn i dag tilhører middelklassen. Dette skaper problemer for de familiene som har utfordringer som ikke kan defineres innenfor disse rammene. I denne undersøkelsen får en inntrykk av at kunnskap om omsorgssvikt ikke tildeles en naturlig plass i kunnskapen om barn.

Konsekvensene av dette kan bli at barn som opplever omsorgssvikt i dag blir tilslørt, fordi de ikke tilhører den standardiserte forståelsen av barn og familier som gjelder i vårt samfunn. Med utgangspunkt i hva denne undersøkelsen viser, er det avgjørende av barnehageansatte innehar teoretisk kunnskap om barns normal- og skjevutvikling, og tegn på omsorgssvikt.

Over har jeg vist til en av denne undersøkelsens resultater. Det har blitt satt lys på at teoretisk kunnskap (jf. Skau 2005), også kalt kontekstuavhengig kunnskap (jf. Flyvbjerg 2006) har betydning for undersøkelsens problemstilling. Det er blitt presentert fem ulike temaer, som oppleves som spesielt vanskelige for barnehageansatte. Videre er det blitt vist til at disse kunnskapsmanglene fører til at barnehageansatte har vanskelig for å se de barna som trenger det, men også at manglende kunnskap fører til redsel og tilbaketrekking i bekymringssituasjoner.

#### **4.5.2 Yrkesspesifikke ferdigheter**

Som tidligere nevnt er yrkesspesifikke ferdigheter det verktøyet den profesjonelle har med seg i sitt arbeid. Eksempler på slike kan være ferdigheter innen ulike metodiske tilnæringsmåter (Skau, 2005:57). Flyvbjerg med begrepet «kontekstavhengig kunnskap» kan også brukes for å forstå denne type ferdigheter (2006:5).

Informantene fra barnevernstjenesten rettet oppmerksomheten mot at barnehageansatte ofte viste usikkerhet til sine egne ferdigheter, spesielt til egen vurderingsevne av barnets situasjon og evnen til å samtale med barn.



Flere av barnevernsinformantene hadde dannet seg tanker om at barnehagepersonale ikke stoler på sin egen beslutningsevne. Frykten for at en selv har tatt feil, og at bekymringen ikke var forankret i virkelighet viste seg ofte å være overveldende, en informant påpekte det slik: *«Det er hele tiden den frykten – enn hvis det ikke stemmer, den er nesten større enn hvis det stemmer!»* (Barnevernsansatt). Slik en får inntrykk av her virker det verst tenkelige scenarioet å være at en selv har bedømt feil. Det er vanskelig å se barneperspektivet i dette sitatet. Kan det være slik at enkelte barnehageansatte blir så redde for å vurdere barnets situasjon feil at de velger å forbli tause? Aasland nevner at *«De fleste av oss er redde for å ta feil, eller ødelegge familier»* (2009:19), og en slik frykt viser seg gjeldende også hos barnehageansatte.

Informantene fra barnevernstjenesten oppfatter barnehagen som en arena med gode muligheter for observasjon og vurdering av barnets helse og utvikling. De anser barnehageansatte som eksperter på de barna som tilhører barnehagene. Datamaterialet indikerer at det er vanskelig for barnevernsansatte å tro at de ikke merker det når et barn viser atferd som avviker fra normalen for akkurat det barnet, en sa det slik: *«De trenger å stole på seg selv, de er jo mest med barna, aller mest. Dem kjenner dem, så hvis de tror at det er noe så skal de stole på det»* (Barnevernsansatt). Slik en ser her antyder informanten at lave andeler med meldinger fra barnehagene ikke handler om manglende ferdigheter, men heller om liten tro på egne ferdigheter. Videre forklarte samme informant at hennes inntrykk av ansatte i barnehager er at de bekymrer seg for forhold som absolutt burde ekspandere til bekymring. Hun formidlet det slik: *«Når du prater med dem så bekymrer de seg for ting de burde bekymre seg for»* (Barnevernsansatt).

Flere av barnevernsinformantene påpekte at barnehageansatte mangler tro på egne samtaleferdigheter med barn. En sa det slik: *«Det vi har opplevd er at de sier at dem ikke har kompetanse på samtaler med barn. Og da sier jo vi at det er jo ikke sant. Dere samtaler med barn daglig!»* (Barnevernsansatt). Slik en får inntrykk av her oppfatter ansatte i barnevernstjenesten at personale i barnehagene er kompetente på samtaler med barn, men tidligere forskning forteller noe annet. Øverlien og Sogn fant ut at studenter ved utdanning av barnehagelærere opplever at de får et manglende opplæringstilbud innen samtalemotodikk med barn (2007:22).

Denne undersøkelsen har ikke kartlagt barnehageansattes reelle kompetanse, verken fra utdanning eller praksis i barnehage. Dermed kan jeg ikke konkludere med hva som gjør at

barnehageansatte ser ut til å mangle tro på egne ferdigheter, hvor ansatte i barnevernstjeneste ser ut til ha det. Det en vet er at barnehagen som instans har unike muligheter til å skape relasjoner til barna, samt å observere deres atferd. En kan hevde at barnehageansatte innehar det Flyvbjerg (2006:5) kaller kontekstavhengig kunnskap. I Moes undersøkelse ble det påvist at barnevernsansatte oppfatter at barnehageansatte får en unik og helt annen innsikt i barnets liv enn barnevernet (2015:15). Barnevernstjenesten har ikke de samme mulighetene som barnehagene har, og er dermed i et slags avhengighetsforhold til barnehagen som arena. Med det menes at det blir essensielt at de som faktisk har så nær kontakt med barn, stoler på de observasjoner som gjøres.

Hva fører denne usikkerheten til? Flere barnevernsansatte mener at lave andeler meldinger er en konsekvens av barnehageansattes egen usikkerhet:

*Altså siden vi får så mange henvendelser om et anonymt barn, men vi får ikke meldingene på det, så da tenker jeg at da er det jo noe, noe som stopper det. Og det kan jo være egen usikkerhet. (Barnevernsansatt).*

Her ser en at selv om barnehageansatte henvender seg til barnevernstjenesten anonymt for å få råd og veiledning om sine bekymringer, uteblir allikevel bekymringsmeldingene. Ansatte i barnevernstjenesten tolker dette som et tegn på egen usikkerhet. Mye tyder på at anonym drøfting med barnevernstjenesten ikke bidrar til økt tilbøyelighet for å melde fra, om barnehageansatte mangler tro på egne ferdigheter.

Videre ble det påpekt at å være sikker på sine bekymringer, ikke er et realistisk mål. Men barnehageansatte har gode muligheter for å få gode indikasjoner på at noe er galt, slik sa en informant det:

*Nei altså man blir usikker, man spør seg selv- hm er jeg sikker på det her? Men man er jo aldri sikker! Ikke i noe man gjør så er man aldri sikker. I hvert fall ikke når det gjelder mennesker. Så det tenker jeg absolutt noe de selv må jobbe med, ikke sant at de må trygges på at dem kjenner jo barna mye bedre enn vi kjenner dem. (Barnevernsansatt).*

Er det noen som kan være i nærheten av å vite noe sikkert - besitter barnehageansatte de beste forutsetningene. For barnevernstjenestens del hadde det vært formålstjenlig om barnehageansatte så disse mulighetene, og verdien av sine yrkesspesifikke ferdigheter.

Over har jeg vist til et av undersøkelsens resultater. Ansatte i barnevernstjenesten oppfatter at barnehageansatte er usikre på sine yrkesspesifikke ferdigheter (jf. Skau 2005), også forstått som kontekstavhengig kunnskap (jf. Flyvbjerg, 2006). Til tross for at både barnehage- og

barnevernsinformanter tidligere har påpekt barnehageansattes manglende teoretiske kunnskap om omsorgssvikt, så mener barnevernsinformanter at barnehagene besitter unike yrkesspesifikke ferdigheter. Her har det blitt satt fokus på at barnehageansatte har god kjennskap til barna, og at dette bør bidra til at barnehageansatte er trygge i sin sak når de kjenner seg bekymret for et barns omsorgssituasjon. Videre har det blitt antydnet at barnehageansatte har gode ferdigheter hva angår samtale med barn, da deres praksishverdag forutsetter hyppig samhandling med barn.

Ser en på uttalelsene fra informantene fra barnevernstjenesten ser de ut til å vektlegge barnehageansattes erfaringer og praksis i barnehagen som viktig kompetanse. Ser en dette i sammenheng med Skaus (2005) forståelse av kompetanse og Flyvbjergs (2006) kunnskapsbegreper, ser en ulik vektlegging i hvilken kunnskap som veier tyngst. Ut fra denne undersøkelsen kan det virke som barnehageansatte vektlegger den teoretiske delen av kompetansetrekanten, eller det som kan forstås som kontekstuavhengig kunnskap. Hvor barnevernsansatte også ser verdien og betydningen av yrkesspesifikke ferdigheter og kontekstavhengig kunnskap. I Moes undersøkelse av ledelse og samarbeid mellom barnehage og barnevern framkom det at *begge* former for kunnskap er viktig og nødvendig (2015:14). Med bakgrunn i denne undersøkelsens datamateriale kan en trekke samme konklusjon som Moe.

#### **4.5.3 Personlig kompetanse**

Som tidligere nevnt handler personlig kompetanse om hvem vi er som person og hva vi har å gi på et mellommenneskelig nivå (Skau, 2005:58). Det er barnehageansattes formidlinger som har ført til at dette er satt fokus på i denne undersøkelsen, da ansatte i barnevernstjenesten sjelden påpekte det personlige aspektet som påvirkende for undersøkelsens problemstilling. Datamaterialet viser at barnehageansattes personlige kompetanse påvirker deres tilbøyelighet for å melde fra. Det var disse forholdene som ble gjentatt i intervjuene: pågangsmot, tålmodighet, empati, evne til å ta ansvar og evne til å stå i konflikter.

En informant formidlet hvordan hennes personlige kompetanse er viktig ved levering av bekymringsmeldinger til barnevernstjenesten:

*[...] Det er jo jeg som står og presser på med e-poster og mailer og telefoner, og sånt. Så er jeg bekymret for et barn så presser jeg det igjennom på en eller anna måte. Om jeg nå sender feil skjema, eller tar kontakt med feil person så prøver jeg helt til det kommer igjennom! (Barnehageansatt).*

Informanten viser til sine erfaringer med å levere bekymringsmeldinger til barnevernet, hvor hun ofte opplever at rutinene for hvordan en melder endrer seg. Dette fører til at hun ofte får tilbakemeldinger etter levering av melding om at framgangsmåten ikke var riktig. I dette tilfellet kan en tenke seg at flere ville latt seg påvirke av dette, og noen hadde kanskje fått problemer med motivasjonen for å kontakte barnevernstjenesten. Forholdet som får henne til å stå på, og fortsette til tross for hindringer underveis ser ut til å være hennes pågangsmot, vilje og verdier. Informanten formidler at hun «presser på», og «presser det igjennom», det sier noe om at hun tillegger innsats og energi i å få meldt om sin bekymring for barn i barnehagen. Samme informant fortsatte:

*[...] Eh, jeg har veldig det i bakhodet at barn skal ikke gå ut av vår barnehage og kanskje komme tilbake om noen år – fem år, ti – tjue år, også ha det at vi ikke gjorde noe med det, så jeg gjør det jeg kan gjøre – mens de er her i barnehagen. (Barnehageansatt).*

Her viser hun til sine verdier, hun ønsker ikke at barn med tilknytning til hennes barnehage skal oppleve å ikke bli sett av de voksne. Hun tenker også i større tidsperspektiv, hvor en kan antyde at hun forstår de mulige konsekvensene av å ikke melde som svært belastende for barnet. I dette eksemplet ser en betydningen av det Skau (2005) kaller personlig kompetanse. En annen informant fra barnehage formidlet hvor viktig det personlige aspektet kan være i barnehagen:

*Men sånn, vi har noen folk som kommer innom og jobber her sånn i perioder, fordi at det er jo vanskelig å få vikarer og sånt. Hvor jeg ser at de med skremmende letthet bare overser eller – jaja huff du får kle på han, han har så dårlige klær og har jo ikke rent og. Også bare uten å ta innover seg engang! (Barnehageansatt)*

I dette sitatet kan en se antydninger til Killéns (2009) strategier for å dempe ubehag. Her blir det nevnt at enkelte har lett for å overse forhold ved barnet som egentlig burde ha resultert i bekymring. Videre vises det til hvordan dette takles av disse vikarene, de delegerer «problemet» videre til noen andre i barnehagen, kanskje i håp om at andre skal se og reagere. Her kan en antakelig si at det tas i bruk strategiene: bagatellisering av forholdene ved barnet, og ansvarsfraskrivelse og distansering fra saken. Samme informant belyste videre viktigheten av personlige egenskaper i barnehagens arbeid: «Så utdanning har helt klart noe å si og hva

*du har i bunn. Men samtidig har det noe med empatien som ikke du kan utdanne deg til – som bare er i noen mennesker» (Barnehageansatt).*

Også andre personlige egenskaper påvirker terskelen for å levere bekymringsmelding:

*Jeg er nok en sånn person som er ... Jeg er veldig lite redd for konflikter! [...] Men jo flere konflikter eller utfordringer jeg går inn i – jo mer styrket kommer jeg ut av det. Altså – det er mye lettere å gå inn i neste da. (Barnehageansatt).*

Å ha mot til å gå inn i situasjoner som kan skape ubehag og konflikt ble angitt som en viktig egenskap hos barnehagepersonalet. I sitatet over gir informanten uttrykk for at hun ikke er redd for å informere om sin bekymring til foreldre, selv om det kan skape store følelsesmessige reaksjoner. I sammenheng med strategier profesjonelle tar i bruk for å dempe ubehag, kan en nesten tolke dette som en egenskap som forhindrer en å ta i bruk slike strategier. På nytt kan en se at den personlige kompetansen har betydning for situasjoner der barnehageansatte er bekymret for barnets omsorgssituasjon.

Det kan også se ut til at hvilket syn barnehageansatte har på barn påvirker deres terskel for å levere bekymringsmelding. En informant formidlet hva som drev henne i disse situasjonene slik: «*Men jeg tror, ja – drivkraften for meg er barnet, altså mitt syn på barnet. Ja» (Barnehageansatt).*

Skau (2005:58) har påpekt hvordan ens personlige kompetanse påvirker oss i samspillet med andre. I sitatet over kan en tolke det slik at informanten forstår barnets som viktig og verdifullt, og at det blir hennes motivasjon. Barnets signaler på at det ikke har det bra vekker ikke bare en lovmessig plikt hos vedkommende – hennes syn på barn blir mer avgjørende. Dette kan sammenlignes med hva litteraturen forteller om temaet, der det påpekes at evnen til å se og handle adekvat i bekymringssituasjoner påvirkes av ens kompetanse og holdninger (Halvorsen et.al. 2013:16). Det kan også se ut til at hvilket syn ansatte i barnehager har på sin rolle påvirker deres handlinger i bekymringssituasjoner, en informant i beskriver det slik:

*Altså melder jeg ikke fra dersom jeg bekymrer meg så gjør jeg en dårlig jobb, da er jeg ikke verdig min tittel som styrer, tenker jeg. Og det har jeg også formidlet ut til personalet her at det forventes av oss, og gjør vi ikke det så er vi ikke verdig vår jobb. (Barnehageansatt).*

Her ser en at meldeplikten er sterkt integrert i informantens forståelse av hennes stilling. Dette er også noe som videreformidles til resten av barnehagepersonalet – og en kan anta at denne forståelsen har en viss påvirkning på denne barnehagens personale.

I presentasjonen over er det blitt tydeliggjort viktigheten av barnehageansattes personlige kompetanse. Særlig virker det betydningsfullt å ha pågangsmot og tålmodighet, for å unngå at de hindringer som oppstår underveis faktisk forhindrer levering av bekymringsmelding. I likhet med Skaus (2005) poeng om personlig kompetanse, viser min undersøkelse at fagpersoners verdier påvirker måten en arbeider på. Videre viste materialet at barnehageansatte bør ha mot til å stå i situasjoner der foreldre viser sinne og frustrasjon.

#### **4.6 Foreldres frykt for barnevernstjenesten**

Datamaterialet viser at det finnes en naturlig sammenheng mellom barnehageansattes frykt for å ødelegge samarbeidet med foreldre, og foreldres frykt for barnevernstjenesten. Det vil si at foreldres frykt for barnevernstjenesten fører til store reaksjoner der barnehageansatte tar opp sin bekymring for barn. Hadde denne frykten vært mindre, eller ikke tilstedeværende kan en anta at barnehageansatte ikke ville vært like redde for å ødelegge samarbeidet med foreldrene. Uavhengig av dette har jeg valgt å presentere «foreldres frykt for barnevernstjenesten» som et individuelt funn, mye fordi tema fikk stor oppmerksomhet underveis i intervjuene, men også fordi det utelukkende var barnehageansatte som formidlet dette som en begrensning.

Nesten samtlige av barnehage-informantene satte fokus på foreldres frykt for barnevernstjenesten. Dette ble ofte satt i sammenheng med flere utfordringer i situasjoner der barnehagepersonellet bekymrer seg for barn. Barnehageansatte uttrykte at foreldre ofte reagerte følelsesmessig i samtaler der barnevernstjenesten ble tatt opp. Flere beskrev foreldres oppfattelse av barnevernet slik: «*Når du hører ordet barnevern så tenker du at barna blir tatt bort. Det er alle foreldre sin store skrekk! Du tenker ikke på alt det andre som blir gjort før det*» (Barnehageansatt).

Barnevernet blir her oppfattet ensbetydende med omsorgsovertakelse. Informanten retter også oppmerksomhet mot at foreldre ikke tenker på alt som blir gjort før en eventuell omsorgsovertakelse. Dette er et viktig poeng, flere barnehageansatte forklarte at foreldre sjeldent eller aldri visste at barnevernet kan tilby hjelpetiltak. Dette medførte til at barnehageansatte ofte ønsket å øke kunnskapsnivået til foreldrene ved å forklare hva barnevernet er og hva de gjør. En informant uttrykte det slik:

*Men jeg vil også si – nå utdanner jo du deg innen barneverns? Ja.. Så er det den skumleste instansen for samtlige foreldre her. Så vi jobber, eller jeg og mine ledere jobber veldig mye med å trygge foreldre i forhold til barnevernet. (Barnehageansatt).*

I sitatet blir det påpekt at mye tid blir brukt til å berolige foreldre om barnevernet. Å berolige foreldre om et tema en ikke selv er helt sikker på er utfordrende, det framkom i informantenes beretninger. En informant forklarte at hun forsøkte å gjøre foreldrene trygge på barnevernet, gjennom kunnskaps-økning om tema. Utfordringen kom i etterkant av et slikt møte:

*Det skal veldig mye til for at et barn blir tatt fra sine foreldre, og det formidler jeg også til foreldrene. Eh ja.. Men samtidig tenker jeg – vet jeg om det vil skje i dette tilfellet? Nå har jeg akkurat trygget foreldrene, men kan det skje? (Barnehageansatt).*

Informanten viser ambivalente følelser mot barnevernstjenesten, der hun aktivt går inn for å trygge foreldre om barnevernet, samtidig som at hun selv kjenner på sin egen utrygghet. Mulige utfall av dette kan være at informantens beretninger om barnevernstjenesten ikke fremstår som pålitelige. Et annet forhold ved dette er at den usikkerheten som finnes hos henne har sin naturlige bakgrunn. Det er og vil være opp til ansatte i barnevernstjenesten å bedømme hvilke tiltak som skal igangsettes i det enkelte tilfellet, og slik blir det naturlig at barnehageansatte kjenner seg usikre i etterkant av samtale med foreldre, eller før bekymringsmelding leveres.

Foreldrenes frykt for barnevernstjenesten ga flere konsekvenser. Enkelte av informantene kunne vise til eksempler hvor barnevernstjenesten ville vært en naturlig part å trekke inn i arbeidet med barn og deres familier, men hvor foreldrene ikke samtykte til dette. En av informantene forklarte at det da blir vanskelig for barnevernet å komme i kontakt med barn som trenger lavterskeltilbud, for eksempel i form av hjelpetiltak: «*Mhm, du klarer ikke å fange opp dem imellom, før det går så langt*» (Barnehageansatt).

Her tydeliggjøres en av konsekvensene av at foreldre frykter barnevernstjenesten. Denne informanten forklarte at dagens situasjon var slik at barn og familier som hadde hatt behov for veiledning og støtte, ikke får den muligheten på grunn av deres redsel for barnevernet. Dermed oppfattet informanten det slik at barnevernet blir trukket inn når situasjonen er av så alvorlig karakter, at det ikke lenger er snakk om hjelpetiltak lenger: *[...] Og det er så mye hjelp som de kunne ha fått. Om de ikke hadde vært så redd for.* (Barnehageansatt).

Videre satt informant fokus på at barnevernet er mye mer enn hva foreldrene tror:

*Barnevernet er ikke bare at en tar barnet ifra, men det er mye annet i forhold til det, veiledning og avlastning og sånne her ting. [...] De tenker ikke på at de faktisk kan komme å veilede hvis du har en tung tid i livet ditt som mange har. (Barnehageansatt).*

I presentasjonen over har det blitt lagt vekt på hvordan foreldres frykt for barnevernet gjør det vanskelig for ansatte i barnehager å melde fra. Barnehageansatte er de som må ta de vanskelige samtalene med foreldrene når bekymring for barn oppstår. I så måte er det naturlig at dette ble tatt opp av denne gruppen informanter. Med bakgrunn i informantenes formidlinger virker det som foreldres frykt for barnevernet bunner i manglende eller ensidig kunnskap om tema. Det kan se ut til at det enda er en vei å gå for et mer åpent barnevern, der foreldre anser barnevernet som en instans som kan tilby hjelp (jf. BLD, 2008). Spesielt la informantene vekt på at foreldre forstår barnevernet som en skremmende instans. Dette kan trolig ha sammenheng med medias vinkling av saker barnevernstjenesten er involvert i, noe informantene selv mente var bakgrunnen. Andersland hevder at folk flest umiddelbart forbinder barnevernstjenesten med noe skremmende (2011:160). Ut fra denne undersøkelsen ser en fortsatt tendensene til dette i dag.

#### **4.7 Barnehagestyrers mulighet for påvirkning**

Det framkommer tydelig i intervjuene at barnehagestyrere påvirker barnehageansattes tilbøyelighet for å levere bekymringsmeldinger. Både funnet som omhandlet rutiner og dette funnet har et gjensidig forhold til hverandre. Hvem og hva barnehagelederen er og gjør påvirker det øvrige personalet i barnehager når det gjelder situasjoner der det foreligger bekymring for barn. Rutinene, er som tidligere presentert et viktig forhold i denne problemstillingen, men om rutinene eksisterer viser seg å være avhengig av barnehagelederens engasjement rundt dette. Barnehagestyrere blir fremstilt som nøkkelpersoner, det vil si mennesker som besitter muligheter for påvirkning og endring. Hva de velger å gjøre i sin rolle som styrer kan både fremme og hemme barnehageansattes tilbøyelighet for å melde.

Flere informanter hadde registrert at der barnehagestyrer er opptatt av rutiner øker det antall meldinger fra barnehagen: «[...] Altså hvis lederen er veldig opptatt av å følge rutiner, og barnehagen har gode rutiner – de melder også oftere ... Uten å faktisk ringe til oss først» (Barnevernansatt).



Her rettes det i tillegg oppmerksomhet mot effektivisering av prosessen fra bekymring til levering av bekymringsmelding. Slik det påpekes her kan fungerende ledelse og gode rutiner i barnehagen føre til at behovet for å kontakte barnevernstjenesten anonymt stagnerer. Dette er et resultat med likheter til Lehns undersøkelse. Hun fant ut at der barnehagestyrer er trygg og tydelig fører dette til en raskere prosess fra bekymring til bekymringsmelding (Lehn 2009:48).

Videre viste datamaterialet til at barnehagestyrers evne og vilje til ta ansvar i bekymringssituasjoner kan bidra til at antallet meldinger fra barnehagene øker. Ved spørsmål om hva som kunne gjort bekymringssituasjonene i barnehagen enklere, svarte en av informantene slik:

*Ja, det er det at lederen tar ansvaret! Både ved å skrive under på en bekymringsmelding, og at det også kommer fram at lederen og den som har den bekymringen har diskutert dette. Det her med og dele den bekymringsmeldingen, eller bekymringen med flere andre. [...]. (Barnevernansatt).*

Behovet for at barnehagestyrer tar ansvaret i bekymringssituasjoner ble også rapportert som betydningsfullt i Moes undersøkelse (2015:13). I sitatet over tydeliggjøres betydningen av styrerens støtte og engasjement ved diskusjon av bekymringer, noe som også ble poengtert i Moes undersøkelse. Der ble det spesielt satt fokus på nytten av at styrer tok initiativ til en diskusjon om hvorvidt bekymringen skulle videreformidles eller ikke (Moe, 2015:20). Dette resultatet viser at for barnehageansatte flest blir det enklere å forholde seg til bekymring for barn, når barnehagestyrer tar seg av de avgjørende handlingene, som å skrive under på og levere bekymringsmelding. Dette er ikke et oppsiktsvekkende funn, da det som anses som en vanskelig oppgave blir plassert hos ett individ istedenfor hele personalgruppa. I forlengelsen av dette kan det være hensiktsmessig å spørre seg om barnehagestyrere vil la seg forhindre av de samme barrierene som både denne undersøkelsen og tidligere undersøkelser refererer til. I så fall har en kun delegert samme dilemma over til et annen person, som i likhet med andre barnehageansatte kjenner på utfordringer i slike situasjoner. På en annen side defineres barnehagestyrers ansvar i Barnehagelovens § 22 (2005) det det framgår at «*Opplysninger skal normalt gis av styrer*». Funnene i denne undersøkelsen viser at det ikke alltid er slik at styrer leverer bekymringsmeldinger, med tanke på at flere ymter ønsker om at styreren skal ta ansvar i slike situasjoner.

Barnehagestyrer ble også sett på som viktig på flere arenaer. Ut fra fortellingene til informantene ble ofte barnehagestyreren sett på som en slags portvokter, der styrerens

innstilling til barnevernstjenesten ble avgjørende for om samarbeid i det hele var gjennomførbart. På spørsmål om hvordan barnehagene reagerer på tverrfaglig samarbeid med barnevernstjenesten, forklarte en informant det slik: *«Noen er jo da igjen mer skeptiske enn andre. Det er igjen litt personavhengig tror vi. Ut fra hvem som er leder og styrer»* (Barnevernansatt).

Et godt samarbeid mellom barnevernstjenesten og barnehager kan resultere i at barnehageansatte opplever det enklere å levere bekymringsmeldinger til barnevernstjenesten. Det bekreftes av funn i denne undersøkelsen, men også i andres undersøkelser (Eriksen 2009, Backe-Hansen 2009, Moe 2015). Dermed kan det få negative konsekvenser der barnehagestyreren stiller seg negativt til å utvikle et godt samarbeid med barnevernet. Da minker sjansene for at barnehagepersonalet kjenner til barnevernets ansatte, rutiner, tilbud og generelle arbeidsoppgaver. Barnevernstjenesten vil da forbli skremmende og utilgjengelig for barnehagens personell.

En av informantene skisserte et tydelig skille mellom barnehager som leverer bekymringsmeldinger, og de som avventer, eller aldri gjøre det. Hun ble da spurt om hva hovedforskjellen er mellom disse barnehagene. Igjen, ble styrer et sentralt poeng:

*Og så tenker jeg at det har mye å si hvordan styreren er. Er styreren klar på, og sitt ansvar bevisst så smitter det over – altså nedover i barnehagen. Og jeg tenker at der hvor de ser hvor viktig det er at barn får tidlig hjelp, der meldes det også ifra før.* (Barnevernansatt).

Sitatet viser at barnehagestyreren er en person som har en nøkkel-rolle, og der særlig hennes holdninger, ansvarsfølelse og bevissthet påvirker resten av barnehagepersonalet. Spesielt rettes det fokus mot barnehagestyrers vektlegging av tidlig intervensjon. Ut fra dette kan en anta at økt kunnskap og oppmerksomhet rettet mot tidlig intervensjon ville vært hensiktsmessig i barnehageledelsen. I tiltaksplan for å bekjempe vold og seksuelle overgrep mot barn og ungdom (2014-2017) avsluttes planen med tiltaket *«Mer kunnskap om tidlig innsats og foreldrestøttende arbeid»* (BLD, 2014:39). Tiltaket går hovedsakelig på øke kunnskapen om tidlig intervensjon, med særlig vekt på foreldrestøttende tiltak. Viktigheten av dette understrekes i at det da kan bli enklere for fagpersoner i tjenester å se symptomer på omsorgssvikt (BLD, 2014:39).

Ut fra denne undersøkelsens datamateriale, kan en forstå barnehagestyrere som potensielt viktige personer for problemstillingen. Slik vi har sett her viser det seg at enkeltindividet med dets egenskaper, holdninger og verdier kan gjøre forskjeller, både negativt og positivt. Dette

funnet kan sies å ha en likhet til Skaus teori om kompetanse. Hun tydeliggjør betydningen av personlig kompetanse i sin forståelse av kompetansebegrepet (Skau, 2005:58). Dette resultatet kan sies å bekrefte denne teorien, der også den personlige kompetansen får betydning.

Barnevernsinformantene formidlet at de så en sammenheng mellom veletablerte rutiner i barnehagene, og barnehagestyrernes engasjement og verdier. Det ble påpekt viktigheten av at styreren tok ansvar for at bekymringsmeldinger ble levert til barnevernet. En fallgrube ved å utelukkende påskrive styreren ansvaret for dette, er at resten av barnehagepersonalet distanseres fra sin individuelle opplysningsplikt til barnevernstjenesten. Dette ble lagt liten vekt på, generelt i gjennom hele undersøkelsen.

# Kapittel 5. Konklusjon og avsluttende merknader

## 5.1 Oppsummering av undersøkelsens resultater

Problemstillingen i denne undersøkelsen lyder som følger: «Bekymringsmeldinger til barnevernstjenesten: Hvilke forhold påvirker barnehageansattes meldetilbøyelighet?»

Gjennomførelsen av denne undersøkelsen har bidratt til flere svar. Resultatene viser at det er flere forhold som påvirker barnehageansattes meldetilbøyelighet. Disse har jeg valgt å kalle:

- Det tverrfaglige samarbeidet mellom barnevernstjenesten og barnehagene
- Lovverket: opplysningsplikten
- Barnehageansattes frykt for å skade foreldresamarbeidet
- Barnehagens rutiner ved bekymring for barn
- Barnehageansattes kompetanse: teoretisk kunnskap, yrkesspesifikke ferdigheter og personlig kompetanse
- Foreldres frykt for barnevernstjenesten
- Barnehagestyrers mulighet for påvirkning.

## 5.2 Avsluttende drøfting

Denne undersøkelsen har belyst flere forhold som påvirker barnehageansattes tilbøyelighet for å levere bekymringsmeldinger. Dette er et viktig tema, og det gjenspeiles i media, der vi stadig presenteres til saker der noen *så* men ikke meldte fra.

Det tverrfaglige samarbeidet har fått mye oppmerksomhet i denne undersøkelsen. Hvordan samarbeidet fungerer mellom barnevernstjenesten og barnehagene påvirker barnehageansatte i bekymringssituasjoner. Et dårlig samarbeid skaper barrierer for å kontakte barnevernet når bekymring oppstår. Et velfungerende samarbeid gjør prosessen fra bekymring til melding enklere. Resultatene i denne undersøkelsen har belyst at det er mange elementer som må klaffe for at samarbeidet skal være hensiktsmessig. En kan kanskje hevde at utdanningene av barnehagelærere og barnevernspedagoger kunne forberedt studentene på den kompleksiteten tverrfaglig samarbeid kan innebære. Backe-Hansen foreslår at utdanningene implementerer kompetansegivende kurs i samarbeid mellom barnevern og barnehage, hvor de to gruppene møtes for å få felles opplæring om temaet (2009:59). Med denne undersøkelsens resultater i minne, vil jeg stille meg positivt til en slik ide. Mye kan kanskje gjøres allerede i utdanningene. Istedenfor at studentene sitter hver for seg å lærer om samarbeid, kunne det ha

vært verdifullt at de to studentgruppene faktisk startet et samarbeid i utdanningen. Å kjenne til hverandres forventninger og fagområde kan føre til at samarbeid i praksis blir enklere (Erdal og Glavin, 2013).

Barnehageansattes kompetanse viste seg å være avgjørende for hvordan de håndterte sin bekymring. Kompetanse er et allsidig begrep, som rommer mer enn teoretisk kunnskap (Skau, 2005). Også her kan kanskje utdanningene forberede sine studenter på de utfordringer som oppstår når man kjenner seg bekymret for et barn. Opplæring og kompetanseheving kan foregå på mange ulike måter. Litteraturen forteller at opplæringsstrategier som innebærer passiv formidling av kunnskap fungerer dårlig i praksis. Uforpliktende kurs og opplæring bidrar sjeldent til langvarig økt kompetanse, og blir ofte benevnt som «teach and pray» (Ogden, 2012:106).

I tillegg til både et godt tverrfaglig samarbeid og fagkompetanse ble individnivået fremmet som viktig. Denne undersøkelsen viser at individets egenskaper, holdninger og verdier påvirker hvordan en reagerer på sin bekymring. Hva burde konsekvensene bli når en oppdager at individnivået påvirker en så viktig problemstilling? Som en av informantene sa: «*Men samtidig har det noe med empatien som ikke du kan utdanne deg til – som bare er i noen mennesker*». Hvordan kan man egentlig vite hvilke studenter ved barnehagelærerutdanningen som har de menneskelige egenskapene som trengs? Kanskje vurderingen av studentene i større grad må omhandle individnivået? I så fall – hvordan skal dette gjennomføres?

Et viktig spørsmål som mitt datamateriale ikke belyser eller gir svar på, er hva som kunne vært gjort for å unngå at barn havner i risiko-utsatte livssituasjoner. Denne undersøkelsens problemstilling «treffer» de barna som allerede skaper bekymring hos barnehageansatte.

Resultatene i denne undersøkelsen har også vist at barnehagelovens (2005) § 22 fører til at det er problematisk å vurdere om opplysningsplikten inntreffer. Det ville vært interessant å tatt opp denne undersøkelsens problemstilling etter en eventuell lovendring.

Denne undersøkelsen har vist at problemet med at det gis for få bekymringsmeldinger i dag må forstås i et mer helhetlig perspektiv. For å kunne forbedre situasjonen slik den er i dag må innsatsen rettes mot flere nivåer. Fra de klare rammene som lovverket – helt ned til individnivå der hver enkelt barnehageansatt føler og opplever bekymring for et gitt barn.

## Litteraturliste

Aasland, M. W. (2009). «... Si det til noen ...» *En bok om seksuelle overgrep mot barn og unge* (2 utg.). Kristiansand: Høyskoleforlaget.

Andersland, G. K. (2011). Mot et bedre barnevern? *Norges barnevern, Nr. 3 – 2011. Vol. 88. S. 158-170.* Oslo: Universitetsforlaget.

Backe-Hansen, E. (2009). *Å sende en bekymringsmelding – eller la det være? En kartlegging av samarbeidet mellom barnehage og barnevern.* Norsk institutt for oppvekst, velferd og aldring. NOVA notat 6/2009.

Barnehageloven. Lov 17. juni 2005 nr. 64 om barnehager.

Barne- og likestillingsdepartementet (2008): *Et åpent barnevern – kommunikasjonsstrategi for barnevernet 2008-2011.* Lastet ned den 11.05.2015 fra: <http://www.bufdir.no/bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00000713>

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (2014). *En god barndom varer livet ut. Tiltaksplan for å bekjempe vold og overgrep mot barn og ungdom (2014-2017).* Lastet ned den 26.03.2015 fra: [https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/foa/bld\\_overgrep\\_web.pdf](https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/foa/bld_overgrep_web.pdf)

Barne- og likestillingsdepartementet og Kunnskapsdepartementet (2009): *Til barnets beste – samarbeid mellom barnehagen og barneverntjenesten.* Veileder. Lastet ned den 11.05.2015 fra: [http://www.udir.no/Upload/barnehage/Pedagogikk/Veiledere/Veileder\\_til\\_barnets%20beste\\_2009.pdf?epslanguage=no](http://www.udir.no/Upload/barnehage/Pedagogikk/Veiledere/Veileder_til_barnets%20beste_2009.pdf?epslanguage=no)

Barnevernloven. Lov 17. juli 1992 nr. 100 om barnevernstjenester.

Bastøe, P.Ø., Dahl, K., Larsen, E. (2002). *Organisasjoner i utvikling og endring - Oppgaveløsning i en ny tid.* Oslo: Gyldendal Akademisk.

Bratterud, Å. og Emilsen, K. (2011). *Små barns rett til beskyttelse – Utvikling av tiltak for å styrke barnehageansattes kompetanse om vold og overgrep mot små barn*. Sluttrapport Forebygging 2007/1/0186. Rapport 18/2011. Skriftserien til barnevernets utviklingssenter i Midt-Norge.

Bratterud, Å. og Emilsen, K. (2013). *Dørstokkmila – Barnehagens vei fra magesfølelse til melding*. Bergen: Fagbokforlaget.

Bromark, M. (2014, 22. September). Varslere må få hjelp og veiledning etterpå. *Abc Nyheter*. Lastet ned 31.10.2014 fra: <http://www.abcnyheter.no/livet/2014/09/22/208355/varslere-ma-fa-hjelp-og-veiledning-etterpa>

Bunkholdt, V. og Sandbæk, M. (2009). *Praktisk barnevernarbeid*. (5. utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.

Dahl, C. A. (2014, 01. September). Slår du barnet ditt da? *Aftenposten*. Lastet ned 31.10.2014 fra: [http://www.aftenposten.no/meninger/kommentarer/Slar-du-barnet-ditt\\_-da-7688410.html](http://www.aftenposten.no/meninger/kommentarer/Slar-du-barnet-ditt_-da-7688410.html)

Erdal, B. og Glavin, K. (2013). *Tverrfaglig samarbeid i praksis. Til beste for barn og unge i Kommune- Norge* (3 utg.). Oslo: Kommuneforlaget.

Eriksen, E. (2009). *Samarbeid til barnets beste*. (Masteroppgave). Høgskolen i Finnmark.

Eriksen, E. og Germeten, S. (2012). *Barnevern i barnehage og skole – Møte mellom barn, foreldre og profesjoner*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Flyvbjerg, B. (2006). Five Misunderstandings About Case-Study Research. *Qualitative Inquiry*. Volume 12, Number 2, April 2006. S.1-27. London: Sage Publications. Lastet ned den 13.05.2015 fra: <http://arxiv.org/ftp/arxiv/papers/1304/1304.1186.pdf>

FNs konvensjon om barnets rettigheter (FNB). Vedtatt av De forente nasjoner 20. november 1989. Ratifisert av Norge 8. januar 1991.

Godal, E. J. (2011). *Jeg bærer så mye du ikke kan se*. (Masteroppgave). Universitetet i Oslo. Lastet ned den 28.10.14 fra: <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/31381/masteroppgavegodal.pdf?sequence=2>

- Grimen, H. (2009). *Hva er tillit*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Grythe, J. og Midtsundstad, J. H. (2002). *Foreldresamarbeid i barnehagen. Muligheter og begrensninger – idealer og realiteter*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Halvorsen, K. (2002). *Forskningsmetode for helse- og sosialfag – En innføring i samfunnsvitenskapelig metode* (2 utg.). Oslo: Cappelen akademisk forlag.
- Halvorsen, S., Killén, K., og Grøgaard, J. (2013). Why do we overlook child abuse? *Tidsskrift for Den Norske Legeforening*. Nr. 1-8 januar 2013. S. 16-17. Doi: 10.4045/tidsskr.12.0801.
- Hanssen, I. D. (2014, 28. August). Du må ikke sove! *Aftenposten*. Lastet ned 31.10.2014 fra: <http://www.aftenposten.no/meninger/kommentarer/Du-ma-ikke-sove-7684232.html#.VABgOLPG8Pc.facebook>
- Hennum, N. (2010). Mot en standardisering av voksenhet? Barn som redskap i statens disiplinering av voksne. *Sosiologi i dag*, 40, (1-2). S. 57-75.
- Killén, K. (2008). *Profesjonell utvikling og faglig veiledning - Et fellesfaglig perspektiv* (3 utg.) Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Killén, K. (2009). *Sveket I. Barn i risiko- og omsorgssviktsituasjoner* (4 utg.). Oslo: Kommuneforlaget.
- Kjønstad, A. og Syse, A. (2008). *Velferdsrett II – Barnevern og sosiale tjenester* (3 utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Kunnskapsdepartementet (2011). *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Oslo: Kunnskapsdepartementet. Lastet ned 24.05.2015 fra: [http://www.udir.no/Upload/barnehage/Rammeplan/rammeplan\\_bokmal\\_2011nett.pdf?epslanguage=no](http://www.udir.no/Upload/barnehage/Rammeplan/rammeplan_bokmal_2011nett.pdf?epslanguage=no)
- Kvale, S. og Brinkmann, S. (2010). *Det kvalitative forskningsintervju* (2 utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.



- Lehn, E. W. (2009). *Dårlig magefølelse: Grunnlag for bekymringsmelding? Sentrale mønstre i barnehageansattes arbeid med barn som bekymrer*. (Masteroppgave). NTNU: Trondheim. Lastet ned 06.05.2015 fra: [http://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/269251/396051\\_FULLTEXT01.pdf?sequence=1&isAllowed=y](http://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/269251/396051_FULLTEXT01.pdf?sequence=1&isAllowed=y)
- Moe, T. (2015). Når ledelse gjør forskjell. Ledelse som virkemiddel for å styrke samarbeidet mellom barnevern og barnehage for implementering av tidlig intervensjon. *Norges barnevern, nr. 1 – 2015, Vol. 92*. (s. 4-26).
- NESH (2006). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi*. Oslo: De nasjonale forskningsetiske komiteer. Lastet ned 07.05.2015 fra: <https://www.etikkom.no/globalassets/documents/publikasjoner-som-pdf/forskningsetiske-retningslinjer-for-samfunnsvitenskap-humaniora-juss-og-teologi-2006.pdf>
- Nilsen, A. C. E. (2013). Når barnehagepersonalet melder bekymring til barnevernet. I Marthinsen, E. og Lichtwarck W. (red.) *Det nye barnevernet*. (S.142-160). Oslo: Universitetsforlaget.
- Nilssen, V. (2012). *Analyse i kvalitative studier. Den skrivende forskeren*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (2015). *Hva er personopplysninger?* Lastet ned Den 02.02.2015 fra: <http://www.nsd.uib.no/personvern/meldeskjema>
- NOU 2012:5 (2012). *Bedre beskyttelse av barns utvikling. Ekspertutvalgets utredning om det biologiske prinsipp i barnevernet*. Oslo: Departementets servicesenter, Informasjonsforvaltningen.
- Ogden, T.(2012). *Evidensbasert praksis i arbeidet med barn og unge*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Rubin, H. J. og Rubin, I. S. (2005). *Qualitative Interviewing- The Art of Hearing Data* (2 utg.). Thousand Oaks: Sage Publications.
- Ryen, A. (2002). *Det kvalitative intervjuet – fra vitenskapsteori til feltarbeid*. Bergen: Fagbokforlaget.

Skau, G. M. (2003). *Mellom makt og hjelp – om det flertydige forholdet mellom klient og hjelper*. (3 utg.). Oslo: Universitetsforlaget.

Skau, G. M. (2005). *Gode fagfolk vokser – Personlig kompetanse i arbeid med mennesker* (3 utg.). Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.

Statistisk sentralbyrå (2009, 6. juli). *Barnevern, 2008*. Lastet ned den 08.04.2015 fra: <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/statistikker/barneverng/aar/2009-07-06>

Statistisk sentralbyrå (2014, 15. Desember). *Barnevern, 2013*. Lastet ned den 15.01.2015 fra: <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/statistikker/barneverng/aar>

Statistisk sentralbyrå (2015, 04. Mai). *Barnehager, 2014, endelige tall*. Lastet ned den 27.05.2015 fra: <https://ssb.no/utdanning/statistikker/barnehager>

St. meld. 16, 2006-2007. (2006). «... og ingen sto igjen. Tidlig innsats for livslang læring. Oslo: Kunnskapsdepartementet, Departementets servicesenter. Lastet ned den 24.05.2015 fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/a48dfbadb0bb492a8fb91de475b44c41/no/pdfs/stm200620070016000dddpdfs.pdf>

Søftestad, S. (2008). *Avdekking av seksuelle overgrep – veier ut av fortielsen*. Oslo: Universitetsforlaget.

Thagaard, T. (2009). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode* (3 utg.). Bergen: Fagbokforlaget.

Tjora, A. (2012). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis* (2 utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.

Vike, H., Bakken, R., Brinchmann, A., Haukelien, H., og Kroken, R. (2002). *Maktens samvittighet – Om politikk, styring og dilemmaer i velferdsstaten*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Vindegg, J. (red.) (2011). Tillit og profesjonelt ansvar. *Norges barnevern*, nr. 2 – 2011. Vol. 88. S. 58-60. Oslo: Universitetsforlaget.

Øverlien, C. og Sogn, H. (2007). *Kunnskap gir mot til å se og trygghet til å handle*. Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. Rapport nr. 3/2007. Lastet ned den 14.04.2015 fra:

<http://www.nkvts.no/biblioteket/Publikasjoner/KunnskapMotTrygghetHandle.pdf>

# Vedlegg 1. Informasjonsskriv

## Forespørsel om deltakelse i masterprosjektet

### «Bekymringsmeldinger fra barnehage til barnevernstjenesten – Hvilke forhold kan påvirke meldetilbøyelighet?»

#### Bakgrunn og formål

Mitt navn er Lise Mari Larsen og jeg studerer master i barnevern ved Universitetet i Tromsø. I den anledning er jeg nå i gang med mitt masterprosjekt. Prosjektets tema er bekymringsmeldinger til barnevernstjenesten, og hvilke forhold som påvirker meldetilbøyelighet hos ansatte i barnehagen. I denne forbindelse ønsker jeg å intervju ansatte i barnehage og barnevernstjenesten om dette. I henhold til barnehagen som arena ønsker jeg å intervju barnehagestyrer, og/eller andre ansatte i barnehagen. Bakgrunnen for at jeg ønsker å intervju ansatte i barnehager handler om at jeg ønsker å få mulighet til å vite mer om hvordan den enkeltes terskel for å melde om bekymring påvirkes, og hva den påvirkes av. Masterprosjektets problemstilling lyder som følger: «*Bekymringsmeldinger til barnevernstjenesten: Hvilke forhold kan påvirke barnehagens meldetilbøyelighet?*».

#### Hva innebærer deltakelse i studien?

Datainnsamlingen vil foregå ved bruk av intervju av informanter alene. Intervjuet er antatt å vare opp til 60 minutter. Underveis i intervjuet ønsker jeg å benytte lydopptak, slik at jeg senere enklere kan benytte meg av det som er sagt i korrekt forstand. Spørsmålene vil omhandle: hvordan du som ansatt i barnehage opplever situasjoner rundt bekymring for barn, hvilke forhold som skaper utfordringer, og hvilke forhold som kan senke terskelen for å levere bekymringsmeldinger. Jeg vil også fokusere på forhold mellom barnehagen og barnevernstjenesten, kompetanse, og tolkning av lovverk vedrørende opplysningsplikt. Uavhengig av dette – er jeg åpen og fleksibel ovenfor andre vinklinger rundt tematikken, og jeg anser ingen svar eller refleksjoner som gale eller korrekte. Min intensjon er å få innblikk i din oppriktige forståelse av problemstillingen.

## **Hva skjer med informasjonen om deg?**

Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt. De opplysninger som blir samlet inn vil kun være tilgjengelig for meg som gjennomfører intervjuene. Lydfilen/e samt transkriberingen av intervjuet vil bevares på en sikker måte. Prosjektet skal etter planen avsluttes 01.06.2015, og datamaterialet vil slettes straks avhandlingen er blitt godkjent. Informanter som velger å delta i undersøkelsen vil anonymiseres, og vil dermed ikke kunne gjenkjennes i publikasjonen. Når avhandlingen er levert og sensurert, kan du etter forespørsel tilsendes avhandlingen, slik at du får innblikk i sluttresultatet.

## **Frivillig deltakelse**

Det er frivillig å delta som informant, og du har mulighet til å trekke deg fra undersøkelsen når tid som helst, uten å måtte begrunne hvorfor. Dersom du trekker deg, vil alle opplysninger om deg bli slettet. Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS.

Dersom du ønsker å delta eller har spørsmål til studien, ta kontakt med Lise Mari Larsen. Jeg er å treffe på telefonnummer: 97033193, og ved mail: [lisemarlarsen91@gmail.com](mailto:lisemarlarsen91@gmail.com).  
Veileder for masterprosjektet er Robert Myrvang, mail: [robert.myrvang@uit.no](mailto:robert.myrvang@uit.no).

På forhånd vil jeg takke for hjelpen!

Med vennlig hilsen

Lise Mari Larsen

# Forespørsel om deltakelse i masterprosjektet

## «Bekymringsmeldinger fra barnehage til barnevernstjenesten – Hvilke forhold kan påvirke meldetilbøyelighet?»

### Bakgrunn og formål

Mitt navn er Lise Mari Larsen og jeg studerer master i barnevern ved Universitetet i Tromsø. I den anledning er jeg nå i gang med mitt masterprosjekt. Prosjektets tema er bekymringsmeldinger til barnevernstjenesten, og hvilke forhold som påvirker meldetilbøyelighet hos ansatte i barnehagen. I denne forbindelse ønsker jeg å intervju ansatte i barnehage og barnevernstjenesten om dette. Jeg ønsker å intervju informanter fra begge instanser for å best mulig kunne kartlegge situasjonen som den oppleves fra begge parter. I forhold til barnevernstjenesten ønsker jeg å intervju ansatte som har eller er i kontakt med barnehager i forhold til bekymring for barn, levering av bekymringsmelding, og/eller råd og veiledning angående dette. Masterprosjektets problemstilling lyder som følger:

*«Bekymringsmeldinger til barnevernstjenesten: Hvilke forhold kan påvirke barnehagens meldetilbøyelighet?».*

### Hva innebærer deltakelse i studien?

Datainnsamlingen vil foregå ved bruk av intervju av informanter alene. Intervjuet er antatt å vare opp til 45 minutter. Underveis i intervjuet ønsker jeg å benytte lydopptak, slik at jeg senere enklere kan benytte meg av det som er sagt i korrekt forstand. Spørsmålene vil omhandle hvordan du som ansatt i barnevernstjenesten opplever barnehagens forhold til å levere bekymringsmelding, hva du tenker kan skape utfordringer for ansatte i barnehagen i henhold til dette, og hva du tenker eller erfarer kan senke terskelen for å melde. Jeg vil også fokusere på forholdet mellom barnevernstjenesten og barnehagene, kompetanse, og tolkning av lovverk vedrørende opplysningsplikt. Uavhengig av dette – er jeg åpen og fleksibel ovenfor andre vinklinger rundt tematikken, og jeg anser ingen svar eller refleksjoner som gale eller korrekte. Min intensjon er å få innblikk i din oppriktige forståelse av problemstillingen.

### Hva skjer med informasjonen om deg?

Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt. De opplysninger som blir samlet inn vil kun være tilgjengelig for meg som gjennomfører intervjuene. Lydfilen/e samt transkriberingen av intervjuet vil bevares på en sikker måte. Prosjektet skal etter planen

avsluttes 01.06.2015, og datamaterialet vil slettes straks avhandlingen er blitt godkjent. Informanter som velger å delta i undersøkelsen vil anonymiseres, og vil dermed ikke kunne gjenkjennes i publikasjonen. Når avhandlingen er levert og sensurert, kan du etter forespørsel tilsendes avhandlingen, slik at du får innblikk i sluttresultatet.

### **Frivillig deltakelse**

Det er frivillig å delta som informant, og du har mulighet til å trekke deg fra undersøkelsen når som helst, uten å måtte begrunne hvorfor. Dersom du trekker deg vil alle opplysninger om deg bli slettet. Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS.

Dersom du ønsker å delta eller har spørsmål til studien, ta kontakt med Lise Mari Larsen. Jeg er å treffe på telefonnummer: 97033193, og ved mail: [lisemarlarsen91@gmail.com](mailto:lisemarlarsen91@gmail.com).

Veileder for masterprosjektet er Robert Myrvang, mail: [robert.myrvang@uit.no](mailto:robert.myrvang@uit.no).

På forhånd vil jeg takke for hjelpen!

Med vennlig hilsen

Lise Mari Larsen

## Vedlegg 2. Intervjuguide

### Intervjuguide – Barnehage

#### «Bekymringsmeldinger fra barnehage til barnevernstjenesten – Hvilke forhold kan påvirke meldetilbøyelighet?»

##### A. Tema: Bakgrunnsinformasjon

1. Hvilken stilling har du?  
(Hvis uklart – spør informanten om han eller hun arbeider hovedsakelig med barn, eller mer administrative oppgaver)
2. Hvilken utdanning har du?  
(Ikke utdannet – spør om erfaring)

##### B. Tema: Bekymring for barn

1. Kan du beskrive en eller flere episoder du var bekymret for et barn?  
(Når eksemplene er beskrevet – spør informanten: hva var utfordrende? Hva kunne bidratt til at situasjonen ble enklere?)
2. Hva kan bidra til at du opplever å bli bekymret for et barn?
3. Ved bekymring for barn – hvilke muligheter vurderer du eller dere i barnehagen i forhold til hva som skal gjøres videre?  
(Hvis uklart – spør informanten om hun eller han vet om barnehagen har rutiner for levering av bekymringsmelding. Hvis ja/nei – spør informanten om hvordan hun/han tror dette påvirker terskelen for å melde).
4. Hvordan oppleves det å være bekymret for barn?  
(Når beskrevet – spør informanten om: hva er utfordrende? Hva kunne bidratt til at dette ble enklere?)
5. I forhold til levering av bekymringsmeldinger i barnehagen du tilhører – hva tenker du om deres praksis i forhold til levering av bekymringsmeldinger?  
(Rutinene er bra/mindre bra i forhold til dette- spør informanten: hvorfor tror du det er slik hos dere?)

##### C. Tema: Samhandling mellom barnehagen og barnevernstjenesten

1. Kan du beskrive forholdet mellom barnehagen du tilhører og barnevernstjenesten?  
(Eksempler: samarbeid, kontakt, informasjonsflyt. Ved liten eller ingen kjennskap til dette: hva vet du om barnevernstjenesten og hva de gjør?)
2. Hvilke forventninger har du til barnevernstjenesten i forhold til situasjoner hvor du eller dere i barnehagen er bekymret for et barn?  
(Hvilke erfaringer har du med dette?)
3. Hvordan tenker du forholdet mellom dere i barnehagen og barnevernstjenesten påvirker terskelen for å melde om bekymring for barn?

##### D. Tema: Tolkning av lovverk – opplysningsplikt



1. Når jeg nevner meldeplikt eller opplysningsplikt til barnevernstjenesten – hvilke tanker får du da?  
(Eksempler: assosiasjoner, erfaringer, hva vet informanten om opplysningsplikt?)
  2. I barnehageloven § 22 «Opplysningsplikt til barnevernstjenesten» står det:  
*Barnehagepersonalet skal i sitt arbeid være oppmerksom på forhold som kan føre til tiltak fra barneverntjenestens side.*  
*Uten hinder av taushetsplikt skal barnehagepersonalet av eget tiltak gi opplysninger til barneverntjenesten, når det er grunn til å tro at et barn blir mishandlet i hjemmet eller det foreligger andre former for alvorlig omsorgssvikt, jf. lov om barneverntjenester § 4-10, § 4-11, § 4-12, eller når et barn har vist vedvarende alvorlige adferdsvansker, jf. samme lov § 4-24. Også etter pålegg fra de organer som er ansvarlige for gjennomføringen av lov om barneverntjenester, plikter barnehagepersonalet å gi slike opplysninger. Opplysninger skal normalt gis av styrer.*
- ➔ Hva tenker du om denne paragrafen?  
(Eksempler: ordlyd, kriterier, hvordan forstår informanten paragrafen? O.l.)
- ➔ Hvordan påvirker denne paragrafen deg i forhold til terskel for å melde om bekymring til barnevernstjenesten?  
(Ved liten eller ingen kjennskap til paragrafen: hvordan tror du den kunne påvirket deg i forhold til terskel for å melde om bekymring?)

#### **E. Tema: Kompetanse**

1. På hvilken måte tror du at din faglige bakgrunn påvirker deg i situasjoner du er bekymret for barn?  
(Eksempler: skaper trygghet, usikkerhet. Hvis ingen faglig bakgrunn: hvordan tror du det påvirker deg?)
2. Har du opplevd å kjenne på at du har behov for mer kunnskap i situasjoner hvor du er bekymret for barn?  
(Eksempelvis om: barn, omsorgssvikt, samtale med barn, samtaler med foreldre. O.l.).

#### **F. Tema: Foreldres rolle i informantens bekymring for barn**

1. Som ansatt i barnehage er det kjent at dere daglig møter foreldre. I situasjoner hvor du er bekymret for barn – hvordan tror du dette påvirker deg i forhold til din terskel for å melde om bekymring?  
(Når beskrevet- spør informanten om nødvendig: hva kan være utfordrende? Hva kunne gjort dette enklere? Ved liten erfaring med dette – prøv å se for deg hvordan dette kunne ha påvirket deg).

#### **G. Tema: Avrundning**

1. Har du noe mer å fortelle – noe jeg kanskje ikke har spurt om?
2. Er det noe av det du har sagt som du ønsker å korrigere eller spesifisere?

# Intervjuguide – barnevernstjenesten

## «Bekymringsmeldinger fra barnehage til barnevernstjenesten – Hvilke forhold kan påvirke meldetilbøyelighet?»

### A. Tema: Bakgrunnsinformasjon

1. Hvilken stilling har du?
2. Hvilken utdanning har du?

### B. Tema: Bekymring for barn

1. Kan du beskrive en eller flere eksempler på hvor barnehager har tatt kontakt med deg/dere i barnevernstjenesten angående bekymring for barn?  
(I forhold til den/de som tok kontakt: hva fremstod som utfordrende? Hva tenker du kunne ha gjort situasjonen enklere for dem?)
2. Hva kan bidra til at ansatte i barnehagene kjenner seg bekymret for barn?
3. Hvordan er det i forhold til barnehagene og eventuelle rutiner for levering av bekymringsmeldinger? Fortell om hva ditt inntrykk er i forhold til dette.  
(Hvordan tror/erfarer du slike rutiner påvirker deres terskel for å melde om bekymring?)
4. Hvilke tanker har du om hvordan ansatte i barnehager opplever å være bekymret for et barn?  
(Hva tenker du oppleves som utfordringer for dem og hva tror du kunne ha lettet situasjonen?)
5. I forhold til levering av bekymringsmeldinger fra barnehager – hva tenker du om deres praksis i forhold til dette?  
(Mulig tilleggsspørsmål: praksis for levering virker gode/mindre gode – hvorfor tror du det er slik?)

### C. Tema: Samhandling mellom barnevernstjenesten og barnehagene

1. Kan du beskrive forholdet mellom barnevernstjenesten og barnehagene i denne kommunen?  
(Eksempler: samarbeid, kontakt, informasjonsflyt o.l.)
2. Hvilke forventninger har du til barnehagene i forhold til situasjoner der det er bekymring for barn?  
(Hvilke erfaringer har du med dette? Hvorfor tror du det er slik?)
3. Hvordan tenker du forholdet mellom dere i barnevernstjenesten og barnehagene påvirker terskelen for å melde om bekymring for barn?

### D. Tema: Tolkning av lovverk – opplysningsplikt

1. I barnehageloven § 22 «Opplysningsplikt til barnevernstjenesten» står det:  
*Barnehagepersonalet skal i sitt arbeid være oppmerksom på forhold som kan føre til tiltak fra barneverntjenestens side.*

*Uten hinder av taushetsplikt skal barnehagepersonalet av eget tiltak gi opplysninger til barneverntjenesten, når det er grunn til å tro at et barn blir mishandlet i hjemmet eller det foreligger andre former for alvorlig omsorgssvikt, jf. lov om barneverntjenester § 4-10, § 4-11, § 4-12, eller når et barn har vist vedvarende alvorlige adferdsvansker, jf. samme lov § 4-24. Også etter pålegg fra de organer som er ansvarlige for gjennomføringen av lov om barneverntjenester, plikter barnehagepersonalet å gi slike opplysninger. Opplysninger skal normalt gis av styrer.*

➔ Hva tenker du om denne paragrafen?

(Eksempler: ordlyd, kriterier, hvordan forstår informanten paragrafen? O.l.)

➔ Hvordan tror du denne paragrafen kan påvirke ansatte i barnehagen i forhold til situasjoner hvor de vurderer å opplyse om sin bekymring til barnevernstjenesten?

### **E. Tema: Kompetanse**

1. På hvilken måte tror du at faglig bakgrunn/kompetanse kan påvirke barnehageansatte i situasjoner hvor de er bekymret for barn?

(Eksempler: skaper trygghet, usikkerhet o.l.)

2. Har du opplevd at ansatte i barnehager rapporterer om behov for mer kunnskap eller kompetanse i bekymringssituasjoner?

(Hvis ja - spør informanten: hvilken kunnskap eller kompetanse?)

### **F. Tema: Foreldres rolle i en bekymringssituasjon**

1. Som kjent møter barnehagepersonalet barnas foreldre i sitt daglige arbeid. Hvordan tror du dette kan påvirke deres terskel for å melde om sin bekymring?

(Når beskrevet- spør informanten: hva tenker du oppleves som utførende i forhold til dette? Har du noen tanker om hvordan dette kunne blitt opplevd som lettere?)

### **G. Tema: Avrundning**

1. Har du noe mer å fortelle – noe jeg kanskje ikke har spurt om?

2. Er det noe av det du har sagt som du ønsker å korrigere eller spesifisere?

## Vedlegg 3. Dokumentasjon fra NSD

### Personvernombudet for forskning



#### Prosjektvurdering - Kommentar

---

Prosjektnr: 40402

#### DET SKAL INNHENTES ANONYME OPPLYSNINGER

Data samles inn ved personlig intervju med ledere/ansatte i barnehager og i barnevernstjenesten. Intervjudata skal ikke inneholde - eller knyttes til - navn, verken på informant eller barnehage/barnevernkontor. Det spørres om stilling og utdanning, men så lenge det ikke registreres navn på arbeidsplass eller andre identifiserende opplysninger, vil informanten vanskelig kunne gjenkjennes i datamaterialet.

Personvernombudet legger til grunn at alle opplysninger som behandles elektronisk i forbindelse med prosjektet er anonyme.

Med anonyme opplysninger forstås opplysninger som ikke på noe vis kan identifisere enkeltpersoner i et datamateriale, verken:

- direkte via personentydige kjennetegn (som navn, personnummer, epostadresse el.)
- indirekte via kombinasjon av bakgrunnsvariabler (som bosted/institusjon, kjønn, alder osv.)
- via kode og koblingsnøkkel som viser til personopplysninger (f.eks. en navneliste) - eller via gjenkjennelige ansikter e.l. på bilde eller videoopptak.

Personvernombudet legger videre til grunn at navn/samtykkeerklæringer ikke knyttes til sensitive opplysninger.

Så lenge det ikke behandles personopplysninger med elektroniske hjelpemidler, eller opprettes manuelt personregister med sensitive personopplysninger, vil prosjektet ikke omfattes av meldeplikten etter personopplysningsloven.

I publikasjoner må data presenteres slik at informantene ikke kan gjenkjennes av dem som vet hvor datainnsamling er gjennomført. Lyddopptak behandles konfidensielt og slettes ved prosjektslutt (jf. informasjonsskriv til deltagerne).

## INFORMANTENS TAUSHETSPLIKT

Ansatte i barnehager og barnevern har taushetsplikt. De kan dermed ikke gi opplysninger som kan identifisere enkeltbarn eller foreldre. Det er svært viktig at intervjuet gjennomføres på en slik måte at taushetsplikten overholdes. Intervjuer og informant har sammen ansvar for dette, og bør drøfte innledningsvis i intervju hvordan dette skal håndteres. Veileder har et spesielt ansvar for at intervjuguiden er tilrettelagt slik at informanten kan uttale seg uten brudd på taushetsplikten. Vi anbefaler at informanten snakker mest mulig generelt om sine erfaringer, uten å nevne eksempler. Dersom det er nødvendig (metodisk) å beskrive eksempler, må informanten utelate alle identifiserende opplysninger (som navn, alder, kjønn, landbakgrunn, tidspunkt, spesielle hendelser osv.). Det bør bl.a. ikke fremgå om det gjelder barn som går i barnehage nå, eller som har gått der tidligere - eller totalt antall barn man er/har vært bekymret for i den aktuelle barnehagen.